

MUNETIK

Nr 1/2025(13)

ISSN 2956-5995

ՄՈՒՆԵՏԻԿ

CZASOPISMO MNIEJSZOŚCI ORMIAŃSKIEJ

Հայ-լեհական հասարակական հոգևոր կրթամշակութային վերլուծական հանդես

KATEDRA ORMIAŃSKA

Wniebowzięcia

Najświętszej Marii Panny

we Lwowie

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՆՃԱՐ

Մուրբ Աստվածածնի

Վերափոխման տաճարը Լվովում

www.munetik.pl

**WIELKI POST:
DROGA KU DUCHOWEMU
ODRODZENIU**

Wielki Post to nie tylko ograniczenia żywieniowe, ale przede wszystkim czterdziestodniowa podróż ku duchowemu oczyszczeniu i autorefleksji. Jego celem jest pomoc człowiekowi w zdystansowaniu się od codziennych trosk i pokus, aby mógł skupić się na świecie wewnętrznym oraz więzi z Bogiem.

W tym okresie chrześcijanin uczy się panować nad swoją wolą, porzucać złe nawyki i pokutować. „Post jest bronią duszy i wędzidłem dla ciała”. Ostatecznie celem Wielkiego Postu jest przygotowanie wierzącego, by z czystym sercem i odnowioną duszą powitał święto Cudownego Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa – Świętą Wielkanoc.

**ՄԵԾ ՊԱՅՔ.
ՃԱՆԱՊԱՐԶ ԴԵՊԻ
ՀՈԳԵՒՈՐ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ**

Մեծ Պահքը պարզապես սևևսի սահմանափակում է, այլ Նախնառաջ հոգևոր մաքրագործման ու ինքնաքննության քառասունօրյա ճանապարհորդություն: Նպատակն է օգնել մարդուն հեռանալ առօրյա հոգսերից ու գայթակղություններից՝ կենտրոնանալով Ներաշխարհի և Աստծո հետ կապի վրա: Այս ընթացքում քրիստոնյան սովորում է տիրապետել կամքին, հրաժարվել վատ սովորույթներից ու ապաշխարել: «Պահքը հոգու զենքն է և մարմնի սանձը»: Ի վերջո, Մեծ Պահքի նպատակն է պատրաստել հավատացյալին՝ մաքուր սրտով և նորոգված հոգով դիմավորելու Հիսուս Քրիստոսի Հրաշափառ Հարության տոնը՝ Սուրբ Հատիկը:

Drodzy czytelnicy,

Serdecznie witamy Państwa na łamach naszej pierwszej publikacji w 2026 roku. Pragniemy poinformować, że nasze wydawnictwo przekształciło się z kwartalnika w dwumiesięcznik, w związku z czym od teraz, zamiast dotychczasowych 4 numerów rocznie, będziemy wydawać 6.

Pierwszy numer czasopisma „Munetik” w 2026 roku (numer 13) podsumowuje znaczące wydarzenia kulturalne, naukowe, społeczne i religijne w życiu Ormian polskich, które miały miejsce w grudniu 2025 oraz w styczniu 2026 roku.

W bieżącym numerze mogą Państwo zapoznać się z artykułem dr. Andrzeja Glińskiego, prezesa Instytutu im. Grzegorza Piramowicza, zatytułowanym „Ormianie lwowscy i koronacje królewskie w drugiej połowie XVII wieku”. Publikacja ta zawiera fascynujące materiały na temat delegacji ormiańskich uczestniczących w ceremoniach koronacyjnych królów polskich.

W tym wydaniu znalazł się również artykuł przygotowany przez ks. Atanasa Sarkisjana pt. „Złoty łańcuch niedziel Wielkiego Postu”, przedstawiający duchowe przesłanie Wielkiego Postu w oparciu o dzieło pod tym samym tytułem autorstwa Wielce Błogosławionego Arcybiskupa Szorka Kalustiana, Patriarchy Ormiańskiego Konstantynopola.

Z radością odnotowujemy, że w minionym okresie nasze wydawnictwo kontynuowało swój rozwój, poszerzając krąg czytelników oraz zacieśniając współpracę z szeregiem instytucji naukowo-kulturalnych oraz osobami prywatnymi w Armenii, Polsce i innych krajach.

Miłej lektury!

HRACZJA BOJADŻJAN
Przewodniczący Rady Redakcyjnej

Սիրելի ընթերցողներ,

Ջերմորեն ողջունելով ձեզ 2026 թվականի մեր առաջին հրատարակության էջերից, ցանկանում ենք տեղեկացնել, որ մեր հրատարակությունը եռամսյակայինից դարձել է երկամսյա, ուստի հետայսու տարեկան 4 համարի փոխարեն կհրատարակենք 6 համար:

2026 թվականի «Մունետիկ» պարբերականի առաջին հրատարակությունն (13-րդ համար) ամփոփում է 2025 թվականի դեկտեմբեր և 2026 թվականի հունվար ամիսներին Լեհաստանում կայանքում տեղի ունեցած նշանակալի մշակութային, գիտական, հասարակական և կրոնական իրադարձությունները:

Պարբերականի այս համարում կարող եք ծանոթանալ Գծեգոժ Պիրամովիչի անվան ինստիտուտի նախագահ դոկտոր Անջեյ Գլինսկու «Լվովի հայերը և թագավորների թագադրությունները XVII դարի երկրորդ կեսին» վերտառությամբ հոդվածը, որը հետաքրքրաշարժ նյութեր է պարունակում լեհ թագավորների թագադրությունների արարողություններին մասնակցած հայկական պատվիրակությունների մասին:

Այս համարում տեղ է գտել Նաև Տեր Աթանաս Բեդյա Սարգսյանի կողմից պատրաստված «Մեծ Պահքի Կիրակիների ոսկի շղթան» հոդվածը, որտեղ ներկայացվում է Մեծ Պահքի հոգևոր խորհուրդը՝ հիմնված Կոստանդնուպոլսի Հայոց Պատրիարք Ամենապատիվ Տեր Շնորհք արքեպիսկոպոս Գալուստյանի համանուն աշխատության վրա:

Ուրախությամբ արձանագրում ենք, որ Նախորդ ժամանակահատվածում մեր հրատարակությունը շարունակել է իր զարգացումը՝ ընդլայնելով ընթերցողների շրջանակը և ամրապնդելով համագործակցային կապերը Հայաստանի, Լեհաստանի և այլ երկրների մի շարք գիտամշակութային հաստատությունների ու անհատների հետ:

Բարի ընթերցանություն:

ՀՐԱՉՅԱ ԲՈՅԱԶՅԱՆ
Խմբագրական խորհրդի նախագահ

SPIS TREŚCI

ԲՈՒՄԱՆԱԴԱՐԱՆՈՒՄ

Nr 1/2026(13)

01

Redakcja

Słowo od Redakcji

Խմբագրություն

Խմբագրական խոսք ընթերցողին

03

Wiadomości (grudzień-styczeń)

Polityczne, społeczne, kulturalne, edukacyjne

Անցումնաբան (դեկտեմբեր-հունվար)

Քաղաքական, հասարակական, մշակութային, կրթական

17

DR ANDRZEJ GLIŃSKI

Ormianie lwowscy i królewskie koronacje
w drugiej połowie XVII wieku

ԴՈԿՏՈՐ ԱՆԴՐԵՅ ԳԼԻՆՍԿԻ

Լվովի հայերը և թագավորական թագադրությունները
XVII դարի երկրորդ կեսին

26

KS. ATANAS SARKISJAN

„Złoty łańcuch niedziel Wielkiego Postu”

ՏԵՐ ԱԹԱՆԱՍ ԱՐԵՂԱ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

«Մեծ Պահքի Կիրակիների ոսկե շղթան»

Fot. Marta Kos' official X account

Armenia i UE wzmacniają współpracę

■ Podczas szóstego posiedzenia Rady Partnerstwa Armenia–UE 2 grudnia w Brukseli przyjęto dokument „Strategiczna Agenda Armenia–UE”. Po spotkaniu minister spraw zagranicznych Ararat Mirzojan podczas konferencji prasowej odniósł się do relacji z Unią Europejską, określając ostatni okres jako „wyjątkowy czas”, naznaczony osiągnięciami.

W swojej wypowiedzi wskazał na uruchomienie dialogu wizowego i postępy w jego ramach, wsparcie dla Armenii w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Pokoju oraz znaczenie Planu Odporności i Wzrostu dla przyspieszenia reform, pogłębienia współpracy sektorowej i zwiększenia inwestycji. Zwrócił również uwagę na inicjatywę „Skrzyżowanie Pokoju” w kontekście łączności regionalnej.

Minister powiedział, że przyjęta Agenda uzupełnia CEPA. Dodał także, że parlament Armenii przyjął w marcu ustawę rozpoczynającą proces akcesji Armenii do Unii Europejskiej.

Ambasada Armenii w Polsce na 18. Międzynarodowym Kiermaszu Charytatywnym SHOM

Fot. ARA

Հայաստանն ու ԵՄ-ն խորացնում են համագործակցությունը

■ 2025 թվականի դեկտեմբերի 2-ին Բրյուսելում, Հայաստան-ԵՄ Գործընկերության խորհրդի վեցերորդ խիստի ընթացքում ընդունվել է «Հայաստան-ԵՄ ռազմավարական օրակարգ» փաստաթուղթը: Նիստից հետո արտաքին գործերի նախարար Արարատ Միրզոյանը մամուլի ասուլիսի ընթացքում անդրադարձել է Եվրոպական միության հետ հարաբերություններին՝ վերջին շրջանը բնութագրելով որպես «բացառիկ ժամանակաշրջան», որը նշանավորվել է ձեռքբերումներով:

Իր ելույթում նա նշել է վիզային երկխոսության մեկնարկը և դրա շրջանակներում գրանցված առաջընթացը, Եվրոպական խաղաղության գործընթացի շրջանակում Հայաստանին ցուցաբերվող աջակցությունը, ինչպես նաև Կայունության և աճի ծրագրի նշանակությունը՝ բարեփոխումների արագացման, ոլորտային համագործակցության խորացման և ներդրումների ավելացման համար: Նա նաև ուշադրություն է դարձրել «Խաղաղության խաչմերուկ» նախաձեռնությանը՝ տարածաշրջանային կապակցվածության համատեքստում:

Նախարարը նշել է, որ ընդունված օրակարգը լրացնում է CEPA-ն: Նա նաև ավելացրել է, որ Հայաստանի խորհրդարանը մարտին ընդունել է օրենք, որով սկսվում է Հայաստանի Եվրոպական միությանը անդամակցության գործընթացը:

Լեհաստանում Հայաստանի դեսպանությունը SHOM-ի 18-րդ միջազգային բարեգործական տոնավաճառում

■ 2025 թվականի դեկտեմբերի 7-ին Վարշավայի PGE Narodowy մարզադաշտում տեղի ունեցավ SHOM-ի 18-րդ միջազգային բարեգործական տոնավաճառը, որը կազմակերպվել էր դիվանագիտական առաքելությունների ղեկավարների ամուսինների և գործընկերների միության կողմից՝ Լեհաստանի Հան-

Fot. ARA

Fot. ARA

■ WNa PGE Narodowym w Warszawie odbył się 7 grudnia 18. Międzynarodowy Kiermasz Charytatywny SHOM, organizowany przez Stowarzyszenie Małżonków i Partnerów Szefów Misji Dyplomatycznych, pod patronatem Małżonki Prezydenta RP Marty Nawrockiej. W wydarzeniu uczestniczyło ponad 60 ambasad.

Ambasada Armenii w Polsce przygotowała stoisko prezentujące ormiańskie produkty, rękodzieło oraz elementy kultury i sztuki. Stoisko odwiedziła Marta Nawrocka, która zapoznała się z prezentacją ormiańskiego dziedzictwa i ofertą przygotowaną przez ambasadę.

Dochód z kiermaszu przeznaczono na cele charytatywne, w tym wsparcie organizacji pomagających dzieciom i osobom potrzebującym w Polsce.

Minister Żanna Andreasjan z oficjalną wizytą w Polsce

■ W dniach 10–11 grudnia z oficjalną wizytą w Polsce przebywała minister edukacji, nauki, kultury i sportu Republiki Armenii Żanna Andreasjan. Program pobytu obejmował spotkania z przedstawicielami polskiego rządu, instytucji kultury oraz środowisk ormiańskich w Polsce. Rozmowy koncentrowały się na pogłębieniu współpracy w obszarze edukacji, nauki i kultury, a także na działaniach służących ochronie i promocji dziedzictwa ormiańskiego.

Fot. Danuta Matloch (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego)

W pierwszym dniu minister Andreasjan spotkała się z ministrem kultury i dziedzictwa narodowego RP Martą Cienkowską. Dyskutowano o rozwoju polsko-ormiańskiej współpracy kulturalnej i możliwościach realizacji wspólnych programów, m.in. w dziedzinie literatury, teatru, kinematografii, muzyki, sztuk wizualnych, muzealnictwa, działalności bibliotecznej i wydawniczej. Podkreślono znaczenie wymiany specjalistów oraz zacieśniania współpracy pomiędzy instytucjami i środowiskami twórczymi obu krajów, w tym w zakresie ochrony zabytków i niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

W ramach wizyty odbyło się także spotkanie z ministrem nauki i szkolnictwa wyższego Marcinem Kulaskiem, poświęcone programom wymiany studenckiej i akademickiej, systemom stypendialnym oraz zagadnieniom wzajemnego uznawania dyplomów.

oraaetnoթյան նախագահի տիկին Մարտա Նավրոցկայի հովանու ներքո: Միջոցառմանը մասնակցում էին ավելի քան 60 դեսպանություններ:

Լեհաստանում Հայաստանի դեսպանությունը ներկայացրել էր տաղավար, որտեղ ցուցադրվում էին հայկական արտադրանք, ձեռագործ աշխատանքներ, ինչպես նաև մշակույթի և արվեստի տարրեր: Տաղավար այցելել էր Մարտա Նավրոցկան, որը ծանոթացել էր հայկական ժառանգության ներկայացմանը և դեսպանության պատրաստած առաջարկին:

Տոնավաճառից ստացված հասույթն ուղղվել է բարեգործական նպատակների, այդ թվում՝ Լեհաստանում երեխաներին և կարիքավոր մարդկանց աջակցող կազմակերպություններին:

Նախարար Ժաննա Անդրեասյանը պաշտոնական այցով Լեհաստանում

■ Դեկտեմբերի 10-11-ին Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարար Ժաննա Անդրեասյանը պաշտոնական այցով գտնվում էր Լեհաստանում: Այցի ծրագիրը ներառում էր հանդիպումներ Լեհաստանի կառավարության ներկայացուցիչների, մշակութային հաստատությունների, ինչպես նաև Լեհաստանում հայկական համայնքների ներկայացուցիչների հետ: Քննարկումները կենտրոնացած էին կրթության, գիտության և մշակույթի ոլորտներում համագործակ-

Fot. ARA

ցության խորացման, ինչպես նաև հայկական ժառանգության պահպանմանն ու խթանմանը միտված միջոցառումների վրա:

Առաջին օրը նախարար Անդրեասյանը հանդիպեց Լեհաստանի Հանրապետության մշակույթի և ազգային ժառանգության նախարար Մարտա Ցենկովսկայի հետ: Քննարկումները վերաբերում էին լեհ-հայկական մշակութային համագործակցության զարգացմանը և համատեղ ծրագրերի իրականացման հնարավորություններին, այդ թվում՝ գրականության, թատրոնի, կինեմատոգրաֆիայի, երաժշտության, տեսողական արվեստների, թանգարանային գործի, գրադարանային և հրատարակչական գործունեության ոլորտներում: Ընդգծվեց մասնագետների փոխանակման կարևորությունը, ինչպես նաև երկու երկրների հաստատությունների և ստեղծագործական շրջանակների միջև համագործակցության

Minister Andreasjan rozmawiała również z kierownictwem Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA) o programach wymiany dla studentów i wykładowców oraz działaniach na rzecz upowszechniania nauczania języka polskiego. Strona ormiańska wskazała możliwość pogłębienia nauczania języka polskiego na Państwowym Uniwersytecie im. Walerija Briusowa w Erywaniu, a w razie potrzeby także wprowadzenia egzaminu z języka polskiego.

Ważnym wydarzeniem w trakcie pobytu było spotkanie minister Żanny Andreasjan z przedstawicielami mniejszości ormiańskiej w Polsce, które odbyło się 10 grudnia w Pałacu Rzeczypospolitej (Biblioteka Narodowa). W rozmowach uczestniczyli ambasador Republiki Armenii w Polsce Alexander Arzumian, wiceminister Artur Martirosjan, dyrektor Muzeum Historii Armenii Dawit Pogosjan oraz dyrektor Instytutu Starożytnych Rękopisów Matenadaran im. Mesropa Masztoca Araik Chzmalian. Spotkanie współorganizowała przedstawicielka rządu Republiki Armenii ds. diaspory Diana Howakimian we współpracy z Ambasadą Republiki Armenii w Polsce. Mniejszość ormiańską w Polsce reprezentował Hraczja Bojadżjan, przedstawiciel mniejszości ormiańskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, a także liderzy organizacji ormiańskich, działacze kultury oraz osoby zaangażowane w inicjatywy edukacyjne i społeczne, w tym przedstawiciele społeczności ormiańskiej z całej Polski.

Podczas spotkania zaprezentowano aktualne inicjatywy realizowane przez mniejszość ormiańską w Polsce. Minister Andreasjan wyraziła uznanie dla powołania Centrum Studiów Armenistycznych im. Mechitara Gosza na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Podkreślano znaczenie tej inicjatywy dla rozwoju badań i nauczania związanego z Armenią oraz dla wzmacniania trwałych kontaktów akademickich między Polską i Armenią.

Minister odbyła ponadto robocze spotkania z kierownictwem Muzeum Narodowego w Warszawie, Zamku Królewskiego w Warszawie oraz Biblioteki Narodowej. Rozmowy dotyczyły m.in. organizacji wystaw bilateralnych; zwrócono uwagę na potrzebę uwzględniania komponentu edukacyjnego, który sprzyjałby badaniom nad historią kultury obu krajów i wzmacniał wzajemną świadomość. Strony wskazały na perspektywy rozwoju współpracy w sektorze muzealnym, ze

սերտացման անհրաժեշտությունը, այդ թվում՝ հուշարձանների և ոչ նյութական մշակութային ժառանգության պահպանության ոլորտում:

Այցի շրջանակում տեղի ունեցավ նաև հանդիպում գիտության և բարձրագույն կրթության նախարար Մարչին Կուլասկեի հետ, որը նվիրված էր ուսանողական և ակադեմիական փոխանակման ծրագրերին, կրթաթոշակային համակարգերին, ինչպես նաև դիպլոմների փոխադարձ ճանաչման հարցերին: Նախարար Անդրեասյանը հանդիպեց նաև Ազգային ակադեմիական փոխանակման գործակալության (NAWA) ղեկավարության հետ՝ քննարկելու ուսանողների և դասախոսների փոխանակման ծրագրերը, ինչպես նաև լեհերեն լեզվի ուսուցման տարածմանն ուղղված միջոցառումները: Հայկական կողմը մատնանշեց Երևանում Վալերի Բրյուսովի անվան պետական համալսարանում լեհերեն լեզվի ուսուցման խորացման հնարավորությունը, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև լեհերեն լեզվի քննության ներդրման հնարավորությունը:

Այցի ընթացքում կարևոր իրադարձություն էր Նախարար ժաննա Անդրեասյանի հանդիպումը Լեհաստանում հայկական փոքրամասնության ներկայացուցիչների հետ, որը տեղի ունեցավ դեկտեմբերի 10-ին Հանրապետության պալատում (Ազգային գրադարան): Զննարկումներին մասնակցում էին Լեհաստանում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան Ալեքսանդր Արզումանյանը, փոխնախարար Արթուր Մարտիրոսյանը, Հայաստանի պատմության թանգարանի տնօրեն Դավիթ Պողոսյանը, ինչպես նաև Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանի՝ Հին Ճեռագրերի ինստիտուտի տնօրեն Արա Խզմայանը: Հանդիպումը համակազմակերպվել էր Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սփյուռքի հարցերով ներկայացուցիչ Դիանա Հովակիմյանի կողմից՝ համագործակցությամբ Լեհաստանում Հայաստանի Հանրապետության դեսպանության հետ: Լեհաստանում հայկական փոքրամասնությունը ներկայացնում էր Հրաչյա Բոյաջյանը՝ Ազգային և էթնիկ փոքրամասնությունների ու կառավարության համատեղ հանձնաժողովում հայկական փոքրամասնության ներկայացուցիչը, ինչպես նաև հայկական կազմակերպությունների ղեկավարներ, մշակույթի գործիչներ և կրթական ու սոցիալական նախաձեռնություններում ներգրավված անձինք, այդ թվում՝ Լեհաստանի տարբեր շրջաններից հայկական համայնքի ներկայացուցիչներ:

Fot. ARA

szczególnym uwzględnieniem kontaktów z Muzeum Historii Armenii. Omówiono również kwestie ochrony muzeów i zabytków, co przełożyło się na ustalenia dotyczące programów wymiany i szkoleń dla specjalistów w dziedzinie konserwacji. W Bibliotece Narodowej zaprezentowano XII-wieczny pergaminowy rękopis „Ewangeliarz ze Skewry”, przechowywany w jej zbiorach.

Wizyta minister Żanny Andreasjan potwierdziła rozwijającą się współpracę między Polską a Armenią oraz zwróciła uwagę na rolę mniejszości ormiańskiej w budowaniu i pogłębianiu relacji między oboma krajami. Z perspektywy środowisk ormiańskich w Polsce szczególne znaczenie mają wątki dotyczące współpracy instytucji kultury, wsparcia inicjatyw edukacyjnych oraz programów wymiany i stypendiów, które mogą przełożyć się na kolejne wspólne projekty w nadchodzących latach.

Wizyta zastępcy dyrektora Matenadaranu na Uniwersytecie Jagiellońskim

■ W dniu 11 grudnia Uniwersytet Jagielloński w Krakowie odwiedził zastępca dyrektora Instytutu Starożytnych Rękopisów im. Mesropa Masztoca Matenadaran w Erywaniu dr Wahe Torosjan. W wizycie uczestniczył także Hraczja Bojadżjan, Konsul Honorowy Republiki Armenii oraz przedstawiciel mniejszości ormiańskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Gości przyjęły władze uczelni z prorektorem ds. dydaktyki prof. dr. hab. Pawłem Laidlerem.

Fot. UJ

Հանդիպման ընթացքում ներկայացվեցին Լեհաստանում հայկական փոքրամասնության կողմից իրականացվող ընթացիկ նախաձեռնությունները: Նախարար Անդրեասյանը բարձր գնահատեց Պոզնանի Ադամ Միցկևիչի անվան համալսարանում Մխիթար Գոշի անվան հայագիտության կենտրոնի ստեղծումը: Ընդգծվեց այս նախաձեռնության կարևորությունը Հայաստանի հետ կապված հետազոտությունների և ուսուցման զարգացման, ինչպես նաև Լեհաստանի և Հայաստանի միջև կայուն ակադեմիական կապերի ամրապնդման համար:

Նախարարը նաև աշխատանքային հանդիպումներ ունեցավ Վարշավայի Ազգային թանգարանի, Վարշավայի Թագավորական ամրոցի և Ազգային գրադարանի ղեկավարության հետ: Քննարկումները վերաբերում էին, մասնավորապես, երկկողմանի ցուցահանդեսների կազմակերպմանը. ընդգծվեց կրթական բաղադրիչի ներառման անհրաժեշտությունը, որը կնպաստի երկու երկրների մշակույթի պատմության հետազոտություններին և կուլտուրայի փոխադարձ իրազեկվածությունը: Կողմերը մատնանշեցին թանգարանային ոլորտում համագործակցության զարգացման հեռանկարները՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով Հայաստանի պատմության թանգարանի հետ կապերին: Քննարկվեցին նաև թանգարանների և հուշարձանների պահպանության հարցերը, ինչը հանգեցրեց պայմանավորվածությունների ձեռքբերմանը՝ փոխանակման ծրագրերի և պահպանության ոլորտի մասնագետների վերապատրաստման վերաբերյալ: Ազգային գրադարանում ներկայացվեց XII դարի մագաղաթյա ձեռագիր «Սկևռայի Ավետարան»-ը, որն իր հատուկ տեղն է զբաղեցնում գրադարանի հավաքածուների շարքում:

Նախարար ժամնա Անդրեասյանի այցը հաստատեց Լեհաստանի և Հայաստանի միջև զարգացող համագործակցությունը և ընդգծեց հայկական փոքրամասնության դերը երկու երկրների միջև հարաբերությունների կառուցման և խորացման գործում: Լեհաստանում հայկական շրջանակների տեսանկյունից առանձնահատուկ կարևորություն ունեն մշակութային հաստատությունների համագործակցության, կրթական նախաձեռնությունների աջակցության, ինչպես նաև փոխանակման և կրթաթոշակային ծրագրերի հարցերը, որոնք կարող են հանգեցնել առաջիկա տարիներին Նոր համատեղ նախագծերի իրականացման:

Fot. UJ

Fot. UJ

Fot. UJ

W spotkaniu udział wzięli również dziekan Wydziału Historycznego prof. dr. hab. Stanisław Sroka, dyrektor Instytutu Historii dr hab. Janusz Mierzwa, prof. UJ, dyrektor Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Maius prof. dr. hab. Krzysztof Stopka oraz dr Tomasz Krzyżowski z Instytutu Historii UJ. Rozmowy dotyczyły rozwoju współpracy akademickiej, szczególnie w obszarze badań armenistycznych oraz dziejów i dziedzictwa mniejszości ormiańskiej w Polsce. Podkreślono potrzebę pogłębienia współpracy badawczej między Uniwersytetem Jagiellońskim a Matenadaranem.

Wśród omawianych tematów znalazła się działalność nowo utworzonej w Instytucie Historii UJ Pracowni Dziejów Ormian Polskich im. Sadoka Barącza. Prorektor UJ zwrócił także uwagę na rolę Konsulatu Honorowego Republiki Armenii w zacieśnianiu relacji uczelni z Armenią oraz we wspieraniu rozwoju armenistyki w Polsce.

Po części oficjalnej goście odwiedzili Instytut Historii, Collegium Maius oraz Bibliotekę Jagiellońską, gdzie zaprezentowano wybrane rękopisy i zbiory specjalne.

Druga konferencja ośrodków studiów armenistycznych na UAM

■ Na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyła się w dniach 12–13 grudnia „Second Conference of Armenian Studies Centers Operating at Foreign Universities” – druga edycja międzynarodowego spotkania ośrodków studiów armenistycznych działających na zagranicznych uczelniach. Wydarzenie zorganizowano z inicjatywy Ministerstwa Edukacji, Nauki,

Մատենադարանի փոխտնօրենի այցը Յագելոնյան համալսարան

■ Դեկտեմբերի 11-ին Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան հին ծեռագրերի ինստիտուտի Մատենադարանի փոխտնօրեն ղոկտոր Վահե Թորոսյանը այցելել է Կրակովի Յագելոնյան համալսարան: Այցին մասնակցել է Նան Զրաչյա Բոյաջյանը՝ Հայաստանի Հանրապետության պատվավոր հյուպատոսը, ինչպես նաև Ազգային և էթնիկ փոքրամասնությունների ու կառավարության համատեղ հանձնաժողովում հայկական փոքրամասնության ներկայացուցիչը: Հյուրերին ընդունել են համալսարանի ղեկավարության ներկայացուցիչները՝ ուսումնական հարցերով պրոռեկտոր ղոկտոր պրոֆ. Պավել Լայդլերի գլխավորությամբ:

Հանդիպմանը մասնակցել են նաև Պատմության ֆակուլտետի ղեկան ղոկտոր պրոֆ. Ստանիսլավ Սրոկան, Պատմության ինստիտուտի տնօրեն ղոկտոր Յանուշ Միեժվան (ՅՅ պրոֆեսոր), Յագելոնյան համալսարանի թանգարանի՝ Collegium Maius-ի տնօրեն ղոկտոր պրոֆ. Զիչտոֆ Ստոպկան, ինչպես նաև Պատմության ինստիտուտի ղոկտոր Տոմաշ Զիչովսկին: Զննարկումները վերաբերում էին ակադեմիական համագործակցության զարգացմանը, հատկապես հայագիտական հետազոտությունների, ինչպես նաև Լեհաստանում հայկական փոքրամասնության պատմության և ժառանգության ուսումնասիրության ոլորտներում: Ընդգծվել է Յագելոնյան համալսարանի և Մատենադարանի միջև գիտահետազոտական համագործակցության խորացման անհրաժեշտությունը:

Զննարկման թեմաների թվում էր նաև Յագելոնյան համալսարանի Պատմության ինստիտուտում նորաստեղծ Սադոկ Բարոնչի անվան Լեհաստանի հայերի պատմության ուսումնասիրության աշխատասենյակի գործունեությունը: Պրոռեկտորը նաև ընդգծել է Հայաստանի Հանրապետության պատվավոր հյուպատոսության դերը համալսարանի և Հայաստանի միջև կապերի ամրապնդման, ինչպես նաև Լեհաստանում հայագիտության զարգացման աջակցման գործում:

Պաշտոնական մասից հետո հյուրերը այցելել են Պատմության ինստիտուտ, Collegium Maius և Յագելոնյան գրադարան, որտեղ ներկայացվել են ընտրված ծեռագրեր և հատուկ հավաքածուներ:

Fot. UAM

Fot. UAM

Kultury i Sportu Republiki Armenii, we współorganizacji z UAM, przy wsparciu Ambasady Republiki Armenii w Polsce.

W wystąpieniach otwierających głos zabrali: ambasador Republiki Armenii w Polsce Alexander Arzumian, wiceminister Artur Martirosjan, prorektor UAM Przemysław Wojtaszek oraz dyrektor Centrum Studiów Armenistycznych im. Mechitara Gosza na UAM Adam Pomieciński. Podkreślano rolę ośrodków armenistycznych działających poza Armenią oraz znaczenie poznawczego Centrum im. Mechitara Gosza, powołanego w tym roku na podstawie trójstronnego memorandum. Wiceminister Artur Martirosjan już w części otwierającej podziękował Hraczji Bojadżjanowi – przedstawicielowi Ormian w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych oraz konsulowi honorowemu Republiki Armenii – za inicjatywę, która doprowadziła do utworzenia Centrum na UAM.

Fot. UAM

Ադամ Միցկևիչի անվան համալսարանում հայագիտական կենտրոնների երկրորդ համաժողովը

■ Դեկտեմբերի 12-13-ին Պոզնանի Ադամ Միցկևիչի անվան համալսարանում տեղի է ունեցել «Second Conference of Armenian Studies Centers Operating at Foreign Universities» միջազգային համաժողովը՝ արտասահմանյան համալսարաններում գործող հայագիտական կենտրոնների երկրորդ հանդիպումը: Միջոցառումը կազմակերպվել է Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության նախաձեռնությամբ, Ադամ Միցկևիչի անվան համալսարանի համակազմակերպմամբ և Լեհաստանում Հայաստանի Հանրապետության դեսպանության աջակցությամբ:

Բացման խոսքով հանդես են եկել Լեհաստանում

W programie znalazły się panele i prezentacje dotyczące strategicznych kierunków rozwoju studiów armenistycznych, budowania partnerstw między ośrodkami oraz tworzenia sieci współpracy akademickiej. Spotkanie stało się okazją do wymiany doświadczeń i uporządkowania planów wspólnych działań na kolejne lata.

Ważną część wydarzeń przeniesiono do Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Odbyło się tam otwarcie wystawy „Towards Mount Ararat. Armenian Studies of Eugeniusz L. Słuszkiewicz”, poświęconej dorobkowi Eugeniusza L. Słuszkiewicza i tradycjom polskich badań armenistycznych. W bibliotece zorganizowano również panel towarzyszący wernisażowi, w którym uczestniczyli przedstawiciele środowiska ormiańskiego i akademickiego.

Podczas konferencji uhonorowano także prof. Andrzeja Pisowicza złotym medalem Ministerstwa Edukacji, Nauki, Kultury i Sportu Republiki Armenii za wkład w rozwój armenistyki. W imieniu Profesora odznaczenie odebrał prof. Krzysztof Stopka.

10-lecie Związku Ormiańskiego w Gdańsku

■ W siedzibie Związku Ormiańskiego w Gdańsku odbyły się 13 grudnia obchody jubileuszu dziesięciolecia działalności organizacji. Spotkanie stało się okazją do podsumowania dziesięciu lat pracy na rzecz integracji środowiska, popularyzacji kultury ormiańskiej oraz budowania otwartej przestrzeni spotkań i dialogu z mieszkańcami miasta oraz przyjacielami Armenii.

Ważnym elementem jubileuszu było przygotowanie książki pamiątkowej dokumentującej minioną dekadę: wydarzenia, inicjatywy i osoby współtworzące gdańską wspólnotę. W czasie obchodów podkreślano znaczenie

Żaynasutani Żaniracytutujani դեսպան Ալեքսանդր Արզումանյանը, փոխնախարար Արթուր Մարտիրոսյանը, Ադամ Միցկևիչի անվան համալսարանի պրոռեկտոր Պշեմիսլավ Վոյտաշեկը և Նույն համալսարանի Մխիթար Գոշի անվան հայագիտական կենտրոնի տնօրեն Ադամ Պոմյեչինսկին: Ընդգծվել է շայաստանից դուրս գործող հայագիտական կենտրոնների դերը, ինչպես նաև Պոզնանի Մխիթար Գոշի անվան կենտրոնի նշանակությունը, որը ստեղծվել է այս տարի եռակողմ հուշագրի հիման վրա: Փոխնախարար Արթուր Մարտիրոսյանը նաև շնորհակալություն է հայտնել Ազգային և էթնիկ փոքրամասնությունների ու կառավարության համատեղ հանձնաժողովում հայերի ներկայացուցիչ և շայաստանի շանրապետության պատվավոր հյուպատոս Զրաչյա Բոյաջանին, այն նախաձեռնության համար, որի արդյունքում Ադամ Միցկևիչի անվան համալսարանում ստեղծվել է հայագիտական կենտրոն:

Ծրագրում ընդգրկված էին պանելային քննարկումներ և ներկայացումներ, որոնք վերաբերում էին հայագիտական ուսումնասիրությունների զարգացման ռազմավարական ուղղություններին, կենտրոնների միջև գործընկերությունների ձևավորմանը և ակադեմիական համագործակցության ցանցերի ստեղծմանը: Համաժողովը հնարավորություն է տվել փորձի փոխանակման և առաջիկա տարիների համատեղ ծրագրերի համակարգման համար:

Միջոցառումների կարևոր մասը անցկացվել է Պոզնանի համալսարանական գրադարանում, որտեղ տեղի է ունեցել «Towards Mount Ararat. Armenian Studies of Eugeniusz L. Słuszkiewicz» ցուցահանդեսի բացումը՝ նվիրված Եվգենիուշ Լ. Սլուշկևիչի գիտական ժառանգությանը և լեհ հայագիտական հետազոտությունների ավանդույթներին: Գրադարանում կազմակերպվել է նաև ցուցահանդեսին ուղեկցող պանելային քննարկում, որին մասնակցել են հայկական և ակադեմիական շրջանակների ներկայացուցիչներ:

Համաժողովի ընթացքում պրոֆ. Անջեյ Պիսովիչը պարգևատրվել է շայաստանի շանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության ոսկե մեդալով՝ հայագիտության զարգացման գործում ունեցած ներդրման համար: Պարգևը նրա անունից ընդունել է պրոֆ. Քշիշտոֆ Ստոպկան:

Գդանսկի հայկական միության 10-ամյակը

■ Դեկտեմբերի 13-ին Գդանսկի հայկական միության նստավայրում տեղի են ունեցել կազմակերպության գործունեության տասնամյակին նվիրված հոբելյանական միջոցառումներ: Հանդիպումը հնարավորություն է դարձել ամփոփելու տասը տարվա աշխատանքը՝ ուղղված համայնքի ինտեգրմանը, հայկական մշակույթի հանրայնացմանը, ինչպես նաև հանդիպումների և երկխոսության բաց միջավայրի ձևավորմանը քաղաքի բնակիչների և շայաստանի բարեկամների հետ:

Հոբելյանի կարևոր բաղադրիչներից էր հուշամատյանի պատրաստումը, որը փաստագրում է անցած տասնամյակը՝ իրադարձությունները, նախաձեռնությունները և այն մարդկանց, որոնք մասնակցել են

Fot. FB / Leonard Franciszek Berendt

stałej, konsekwentnej pracy organizacyjnej oraz wkład osób kierujących Związkiem, w szczególności prezesa Gagika Parsamiana i wiceprezesa Tadeusza Serockiego.

W jubileuszowych podziękowaniach zwracano uwagę także na współpracę z partnerami i środowiskami wspierającymi działania Związku, w tym z portalem „Gdańsk Miasto Marzeń”, wskazując na wartość inicjatyw, które łączą ludzi ponad podziałami i sprzyjają wzajemnemu poznaniu kultur.

Zmarła Ewa Abgarowicz

■ W dniu 16 grudnia zmarła Ewa Abgarowicz, współtwórczyni Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich oraz pierwsza prezes jej zarządu w latach 2006–2012. W czasie jej kadencji powstało m.in. Wirtualne Archiwum Polskich Ormian, a Fundacja prowadziła prace konserwatorskie w lwowskiej Katedrze Ormiańskiej, finansowane także z programu MKiDN „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”. Za zasługi została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi w 2013 roku oraz medalem „Za zasługi dla Archidiecezji Warszawskiej” w 2024 roku.

Rodzinie, Bliskim oraz Współpracownikom Fundacji w imieniu redakcji składamy wyrazy głębokiego współczucia.

Seminarium i warsztaty armenistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim

■ W Collegium Kołłątaja Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie odbyły się 19 grudnia seminarium naukowe oraz warsztaty badawcze poświęcone tematyce ormiańskiej, zorganizowane przez Instytut Historii UJ oraz nowo powstającą Pracownię Dziejów Ormian Polskich im. Sadoka Barącza.

Spotkanie rozpoczęło się przekazaniem przez prof. dr. hab. Krzysztofa Stopkę złotego medalu Ministerstwa Edukacji, Nauki, Kultury i Sportu Republiki Armenii, przyznanego prof. Andrzejowi Pisowiczowi, wybitnemu językoznawcy i nestorowi polskiej armenistyki, obchodzącemu w tym roku 85. rocznicę urodzin. Medal został wcześniej oficjalnie wręczony prof. Stopce 13 grudnia w Poznaniu przez wiceministra Artura Martirosjana z przeznaczeniem do przekazania prof. Pisowiczowi, który nie mógł uczestniczyć w uroczystości. Hraczja

Գդանսկի հայկական համայնքի ձևավորմանը: Միջոցառման ընթացքում ընդգծվել է շարունակական և հետևողական կազմակերպչական աշխատանքի նշանակությունը, ինչպես նաև Միության ղեկավարների ներդրումը, հատկապես Նախագահ Գագիկ Պարսամյանի և փոխնախագահ Տադևոշ Սերոցկու:

Հոբելյանական շնորհակալական խոսքերում անդրադարձ է կատարվել նաև գործընկերների և այն շրջանակների հետ համագործակցությանը, որոնք աջակցում են Միության գործունեությանը, այդ թվում՝ «Gdańsk Miasto Marzeń» պորտալին, ընդգծելով այն Նախաձեռնությունների արժեքը, որոնք միավորում են մարդկանց անկախ տարբերություններից և նպաստում մշակույթների փոխադարձ ճանաչմանը:

Կյանքից հեռացել է Եվա Աբգարովիչը

■ Դեկտեմբերի 16-ին մահացել է Եվա Աբգարովիչը՝ Լեհաստանի հայերի մշակույթի և ժառանգության հիմնադրամի համահիմնադիրներից մեկը և դրա վարչության առաջին Նախագահը (2006-2012 թթ.): Նրա ղեկավարման տարիներին ստեղծվել է, մասնա-

Fot. ormanie.pl

վորապես, Լեհաստանի հայերի վիրտուալ արխիվը, իսկ հիմնադրամը իրականացրել է նաև վերականգնողական աշխատանքներ Լվովի հայկական տաճարում, որոնք ֆինանսավորվել են նաև Լեհաստանի մշակույթի և ազգային ժառանգության Նախարարության «Արտերկրում մշակութային ժառանգության պահպանություն» ծրագրի շրջանակում: Իր վաստակի համար Նա 2013 թվականին պարգևատրվել է «Արծաթե վաստակի խաչով», իսկ 2024 թվականին՝ «Վարչավարչի արքեպիսկոպոսությանը մատուցած վաստակի համար» մեդալով:

Խմբագրության անունից Նրա ընտանիքին, հարազատներին և հիմնադրամի գործընկերներին հայտնում ենք խորին ցավակցություն:

Հայագիտական սեմինար և աշխատաժողովներ Յագելոնյան համալսարանում

■ Դեկտեմբերի 19-ին Կրակովի Յագելոնյան համալսարանի Collegium Kołłątaja-ում տեղի են ունեցել հայագիտությանը նվիրված գիտական սեմինար և հետազոտական աշխատաժողովներ, որոնք կազ-

Bojadżjan przedstawiciel mniejszości ormiańskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych odczytał oficjalne pismo ministerstwa informujące o przyznaniu odznaczenia.

W programie znalazł się także referat dr. Marka Miławickiego OP pt. „Ojciec Sadok Barącz OP ormiański dominikanin, historyk, patron Pracowni Dziejów Ormian Polskich”. Warsztaty badawcze prowadzili: prof. dr hab. Krzysztof Stopka, dr Vitaliy Nagirnyy (UJ) oraz Monika Agopsowicz i Hanna Kopczyńska-Kłos z Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich. Zostały one zorganizowane przez pracowników Instytutu Historii UJ – dr. Tomasza Krzyżowskiego i Marka Wasilewicza.

Spotkanie było pierwszą aktywnością nowo powstającej Pracowni Dziejów Ormian Polskich im. Sadoka Barączy i zarazem ważnym wydarzeniem dla środowiska naukowego oraz dla rozwoju badań nad dziejami i dziedzictwem Ormian w Polsce.

INSTITUT HISTORII
UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

**SEMINARIUM NAUKOWE
ORAZ WARSZTATY BADAWCZE
Z ZAKRESU TEMATYKI ORMIAŃSKIEJ**

• 19 GRUDNIA 2025 •
• GODZ. 12:00 - 15:00 •
• UL. ŚW. ANNY 6 •
• SALA 101 •

Referat dr. Marka Miławickiego OP pt.:
„Ojciec Sadok Barącz OP – Ormianin, dominikanin,
historyk, patron Pracowni Dziejów Ormian Polskich”

Warsztaty badawcze poprowadzą:
prof. dr hab. Krzysztof Stopka i dr Vitaliy
Nagirnyy z Uniwersytetu Jagiellońskiego
oraz Monika Agopsowicz i Hanna
Kopczyńska-Kłos z Fundacji Kultury
i Dziedzictwa Ormian Polskich

Warsztaty zorganizowane w ramach projektu „Kompleksowy program
badawczy dedykowany dziejom Ormian polskich / mniejszości ormiańskiej
w Polsce” zleconego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyzszego RP

Fot. OTK

մակերպվել են Յագելոնյան համալսարանի Պատմության ինստիտուտի և Նորաստեղծ Սադոկ Բարոնչի անվան Լեհաստանի հայերի պատմության ուսումնասիրության աշխատասենյակի կողմից:

Հանդիպումը սկսվել է Հայաստանի Հանրապետության կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության ոսկե մեդալի փոխանցմամբ, որը դոկտոր պրոֆ. Քշիշտոֆ Ստոպկան հանձնել է պրոֆ. Անդժեյ Պիսովիչին՝ Նշանավոր լեզվաբանին և լեհ հայագիտության սյուներից մեկին, որը այս տարի Նշում է իր ծննդյան 85-ամյակը: Դեկտեմբերի 13-ին Պոդլանում փոխնախարար Արթուր Մարտիրոսյանը մեդալը նախապես հանձնել էր պրոֆեսոր Ստոպկային՝ պրոֆեսոր Պիսովիչին փոխանցելու նպատակով, քանի որ վերջինս չէր կարող մասնակցել արարողությանը: Հրաշյա Բոյաջյանը՝ Ազգային և էթնիկ փոքրամասնությունների ու կառավարության համատեղ հանձնաժողովում հայկական փոքրամասնության ներկայացուցիչը, ընթերցել է նախարարության պաշտոնական նամակը, որով տեղեկացվում էր պարգևի շնորհման մասին:

Ծրագրում ներառված էր նաև դոկտոր Մարեկ Միլավիցկի OP-ի զեկույցը՝ «Հայր Սադոկ Բարոնչ OP՝ հայ դոմինիկյան, պատմաբան, Լեհաստանի հայերի պատմության ուսումնասիրության աշխատասենյակի հովանավոր» թեմայով: Հետազոտական աշխատաժողովները վարել են դոկտոր պրոֆ. Քշիշտոֆ Ստոպկան, Յագելոնյան համալսարանի դոկտոր Վիտալի Նագիրնին, ինչպես նաև Մոնիկա Ագոպսովիչը և Հաննա Կոպչինսկա-Կլոսը՝ Լեհաստանի հայերի մշակույթի և ժառանգության հիմնադրամից:

Հանդիպումը դարձավ Նորաստեղծ Սադոկ Բարոնչի անվան Լեհաստանի հայերի պատմության ուսումնասիրության աշխատասենյակի առաջին գործունեությունը և միաժամանակ կարևոր իրադարձություն գիտական համայնքի, ինչպես նաև Լեհաստանում հայերի պատմության և ժառանգության ուսումնասիրության զարգացման համար:

Fot. OTK

Fot. Marek Borowski/KPRP

Noworoczne spotkanie w Pałacu Prezydenckim

■ W Pałacu Prezydenckim w Warszawie odbyło się 14 stycznia noworoczne spotkanie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Karola Nawrockiego z przedstawicielami kościołów i związków wyznaniowych oraz mniejszości narodowych i etnicznych. Mniejszość ormiańska na zaproszenie Prezydenta RP reprezentował Hracja Bojadżjan, przedstawiciel mniejszości ormiańskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

W wystąpieniu Prezydent mówił o znaczeniu wspólnoty obywatelskiej i odpowiedzialności państwa wobec wszystkich obywateli. Nawiązując do tradycji II Rzeczypospolitej i jej wielokulturowego dziedzictwa, wymienił także Ormian wśród mniejszości współtworzących państwo. Spotkanie było okazją do złożenia życzeń noworocznych oraz rozmów podkreślających rolę dialogu i obecność mniejszości w życiu publicznym Rzeczypospolitej.

Armenia i USA opublikowały ramy wdrożenia projektu TRIPP

■ Minister spraw zagranicznych Armenii Ararat Mirzojan oraz sekretarz stanu USA Marco Rubio spotkali się 13 stycznia w Waszyngtonie, ogłaszając publikację dokumentu wdrożeniowego dla projektu Trump Route for International Peace and Prosperity (TRIPP). Dokument ma być kolejnym krokiem po wspólnej deklaracji podpisanej 8 sierpnia 2025 roku w Białym Domu przez premiera Armenii i prezydenta Azerbejdżanu, dotyczącej otwarcia połączeń transportowych.

Zgodnie z opublikowanymi założeniami, TRIPP ma prowadzić do uruchomienia na terytorium Armenii niezakłóconej, wielomodalnej komunikacji tranzytowej, łączącej główną część Azerbejdżanu z Nachiczewąską Republiką Autonomiczną i wpisującą się w szerszy szlak handlowy przez region Morza Kaspijskiego w kierunku Europy. W dokumencie podkreślono, że powo-

Fot. KPRP

Ամանորյա հանդիպում Նախագահական պալատում

■ Հունվարի 14-ին Վարչապալայի Նախագահական պալատում տեղի է ունեցել Լեհաստանի Հանրապետության Նախագահ Կարոլ Նավրոցկու ամանորյա հանդիպումը եկեղեցիների և կրոնական կազմակերպությունների, ինչպես նաև ազգային և էթնիկ փոքրամասնությունների ներկայացուցիչների հետ: Նախագահի հրավերով հայ համայնքի անունից հանդես է եկել Հրաչյա Բոյաջյանը, ով ներկայացնում է մեր ազգային փոքրամասնությունը կառավարությանը կից գործող համատեղ հանձնաժողովում:

Իր ելույթում Նախագահը խոսել է քաղաքացիական համայնքի կարևորության և պետության պատասխանատվության մասին բոլոր քաղաքացիների հանդեպ: Անդրադառնալով Երկրորդ Լեհական Հանրապետության ավանդույթներին և դրա բազմամշակութային ժառանգությանը՝ նա հիշատակել է նաև լեհահայերին՝ որպես պետությունը համակերտող փոքրամասնություններից մեկը: Հանդիպումը հնարավորություն է տվել փոխանակելու ամանորյա շնորհավորանքներ և անցկացնելու զրույցներ՝ ընդգծելով երկխոսության դերը և փոքրամասնությունների ներկայությունը Լեհաստանի Հանրապետության հանրային կյանքում:

Հայաստանն ու ԱՄՆ-ը հրապարակել են TRIPP Նախագծի իրականացման շրջանակները

■ Հայաստանի արտաքին գործերի նախարար Արարատ Միրզոյանը և ԱՄՆ պետքարտուղար Մարկո Ռուբիոն հունվարի 14-ին Վաշինգտոնում հանդիպել են՝ հայտարարելով Trump Route for International Peace and Prosperity (TRIPP) Նախագծի իրականացման փաստաթղթի հրապարակման մասին: Փաստաթուղթը հաջորդ քայլն է 2025 թվականի օգոստոսի 8-ին Սպիտակ տանը Հայաստանի վարչապետի և Ադրբեջանի Նախագահի կողմից ստորագրված համատեղ հայտարարությունից հետո, որը վերաբերում էր տրանսպորտային կապերի բացմանը:

Fot. mfa.am

dzenie projektu ma opierać się na zasadach suwerenności, integralności terytorialnej i wzajemności.

W ramach planowanego wdrożenia przewidziano powołanie spółki odpowiedzialnej za rozwój i realizację infrastruktury TRIPP, z amerykańskim pakietem kontrolnym i mechanizmami nadzoru po stronie Armenii w sprawach zastrzeżonych. W tekście zaznaczono jednocześnie, że ramy wdrożenia nie stanowią umowy międzynarodowej i nie mają tworzyć wiążących zobowiązań prawnych dla Armenii ani Stanów Zjednoczonych.

Prezydenci Armenii i Polski spotkali się podczas Forum w Davos

■ Podczas Światowego Forum Ekonomicznego w Davos 20 stycznia, prezydent Republiki Armenii Wahagn Chaczaturjan spotkał się z prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej Karolem Nawrockim. Rozmowa dotyczyła relacji dwustronnych oraz możliwości dalszego rozwijania współpracy, w tym w sferze gospodarczej i kontaktów biznesowych.

Wśród poruszanych tematów znalazły się również kwestie bezpieczeństwa w regionie Kaukazu Południowego i bieżąca sytuacja międzynarodowa. Po spotkaniu przekazano, że prezydent Karol Nawrocki zaprosił prezydenta Wahagna Chaczaturjana do złożenia wizyty w Polsce w dogodnym terminie.

Fot. president.am

Չրապարակված դրույթների համաձայն՝ TRIPP-ը նախատեսում է Հայաստանի տարածքով անխափան բազմանշանակալի տարանցիկ հաղորդակցության գործարկումը, որը կապելու է Ադրբեջանի հիմնական հատվածը Նախիջևանի ինքնավար Հանրապետության հետ և կկազմի ավելի լայն առեւտրային երթուղու մաս՝ Կասպից ծովի տարածաշրջանով դեպի Եվրոպա: Փաստաթղթում ընդգծվում է, որ նախագծի հաջողությունը պետք է հիմնված լինի ինքնիշխանության, տարածքային ամբողջականության և փոխադարձության սկզբունքների վրա:

Առաջիկայում նախատեսվում է ստեղծել ընկերություն, որը պատասխանատու կլինի TRIPP ենթակառուցվածքի զարգացման և իրականացման համար՝ ամերիկյան վերահսկիչ բաժնեմասով և Հայաստանի կողմից վերահսկողության մեխանիզմներով՝ վերապահված հարցերի շրջանակում: Միաժամանակ նշվում է, որ այս շրջանակային փաստաթուղթը միջազգային պայմանագիր չէ և չի ստեղծում իրավական պարտավորություններ Հայաստանի կամ Միացյալ Նահանգների համար:

Հայաստանի և Լեհաստանի նախագահների հանդիպումը Դավոսի ֆորումում

■ Հունվարի 20-ին Դավոսում անցկացվող Համաշխարհային տնտեսական ֆորումի շրջանակում Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Վահագն Խաչատուրյանը հանդիպել է Լեհաստանի Հանրապետության նախագահ Կարոլ Նավրոցկու հետ: Զրույցը վերաբերել է երկկողմ հարաբերություններին և համագործակցության հետագա զարգացման հնարավորություններին, այդ թվում՝ տնտեսական ոլորտում և գործարար կապերի ուղղությամբ:

Քննարկված թեմաների թվում են եղել նաև Հարավային Կովկասի տարածաշրջանի անվտանգության հարցերը և միջազգային ընթացիկ իրավիճակը: Հանդիպումից հետո հաղորդվել է, որ նախագահ Կարոլ Նավրոցկին նախագահ Վահագն Խաչատուրյանին հրավիրել է հարմար ժամանակահատվածում այց կատարել Լեհաստան:

Հայաստան-ԵՄ հարաբերությունները Հայ-լեհական բարեկամության խմբի հանդիպման առանցքում

■ Հունվարի 23-ին Լեհաստանի Հանրապետության Սեյմում տեղի է ունեցել քննարկում «Հայաստան-Եվրոպական միություն զարգացող հարաբերությունները Լեհաստանի տեսանկյունից» թեմայով, որը կազմակերպվել էր Լեհաստանում Հայաստանի Հանրապետության դեսպանության և Հայ-լեհական խորհրդարանական բարեկամության խմբի նախագահ, պատգամավոր Լուիզան Մարեկ Պիետրիկի նախաձեռնությամբ:

Հանդիպմանը մասնակցել են Լեհաստանում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան Ալեքսանդր Արզումանյանը, Լեհաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարության պետքարտուղար Մարչին Բոսացկին, ինչպես նաև խորհրդարանա-

Fot. ARA

Fot. ARA

Fot. ARA

Relacje Armenia–UE tematem spotkania Ormiańsko-Polskiej Grupy Przyjaźni

■ W Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej odbyła się 23 stycznia dyskusja pt. „Rozwijające się relacje Armenia–Unia Europejska z perspektywy Polski”, zorganizowana z inicjatywy Ambasady Republiki Armenii w Polsce oraz przewodniczącego Ormiańsko-Polskiej Parlamentarnej Grupy Przyjaźni, posła Lucjana Marka Pietrzczyka.

W spotkaniu uczestniczyli ambasador Republiki Armenii w Polsce Alexander Arzumanian, sekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych RP Marcin Bosacki oraz członkowie parlamentarnej grupy przyjaźni. Rozmowa koncentrowała się na tym, jak Polska może wspierać rozwijające się partnerstwo Armenii z Unią Europejską.

Ambasador Alexander Arzumanian, odpowiadając na pytania posłów, przedstawił główne założenia agendy współpracy Armenia–UE, odniósł się także do ram wdrażania projektu TRIPP w kontekście współpracy Armenia–USA oraz do ormiańskiej wizji budowania trwałego pokoju i stabilności w regionie. Wiceminister Marcin Bosacki wskazał na potencjał wielosektorowej współpracy polsko-ormiańskiej, zarówno w formatach dwustronnych, jak i wielostronnych. Poseł Lucjan Marek Pietrzczyk podkreślił znaczenie kontaktów międzyparlamentarnych dla pogłębiania partnerstwa ormiańsko-polskiego i rozwijania współpracy w ramach Unii Europejskiej.

Związek Ormiański w Gdańsku z wizytą w Skarbnicy Polskich Ormian

■ W siedzibie Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich w Warszawie, w przestrzeni Skarbnicy Polskich

Ormiańskich, odbyła się wizyta Związku Ormiańskiego w Gdańsku. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich, a także członkowie Związku Ormiańskiego w Gdańsku. Rozmowa dotyczyła współpracy międzykulturowej i społecznej.

W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich, a także członkowie Związku Ormiańskiego w Gdańsku. Rozmowa dotyczyła współpracy międzykulturowej i społecznej. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Fundacji Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich, a także członkowie Związku Ormiańskiego w Gdańsku. Rozmowa dotyczyła współpracy międzykulturowej i społecznej.

Գդանսկի հայկական միության այցը Լեհաստան

■ Յունվարի 17-ին Վարշավայում՝ Լեհաստանի հայերի մշակույթի և ժառանգության հիմնադրամի նստավայրում՝ Świątojerskiej 12 հասցեում գտնվող Լեհաստանի հայկական միության տարածքում, տեղի է ունեցել հանդիպում Գդանսկի հայկական միության ներկայացուցիչների հետ՝ նվիրված միության հիմնադրման 10-ամյակին: Մասնակիցները հատկապես ընդգծել են Լեհաստանի Հայ երիտասարդության

Ormian przy ul. Świętojerskiej 12, odbyło się 17 stycznia spotkanie z przedstawicielami Związku Ormiańskiego w Gdańsku, zorganizowane z okazji 10. rocznicy powstania Związku. Jego uczestnicy zwrócili szczególną uwagę na liczny udział młodzieży z Organizacji Młodzieży Ormiańskiej w Polsce.

Spotkanie rozpoczęła opowieść Tadeusza Serockiego, zastępcy prezesa Związku, o początkach działalności środowiska skupionego wokół prezesa Gagika Parsamiana. Wspominano także ważne przedsięwzięcia kulturalne realizowane w Gdańsku, w tym wystawy poświęcone Iwanowi Ajwazowskiemu i Teodorowi Axentowiczowi, a także koncerty i inne inicjatywy. Helena Serocka odczytała fragmenty sentencji zamieszczonych w publikacji przygotowanej na jubileusz. Uczestnicy spotkania otrzymali „Kronikę 10-lecia działalności Związku Ormiańskiego w Gdańsku”, a prezes Gagik Parsamian wpisywał w egzemplarzach dedykacje.

W relacji podkreślono, że od lat Związek Ormiański w Gdańsku prowadzi regularną działalność kulturalną w siedzibie przy ul. Mariackiej, a cykl wydarzeń odbywa się tam m.in. trzynastego dnia każdego miesiąca. Spotkanie w Warszawie było formą prezentacji tej działalności środowisku stołecznemu i zakończyło się wspólnym pamiątkowym zdjęciem.

Nowy dzień pamięci w Armenii

■ Parlament Armenii przyjął 20 stycznia ustawę ustanawiającą Dzień Pamięci Poległych w Obronie Ojczyzny. Akt został podpisany przez prezydenta Republiki Armenii i wszedł w życie z dniem ogłoszenia. Datę upamiętnienia wyznaczono na 27 stycznia, nadając jej status dnia wolnego od pracy.

Podkreśla się, że nowe święto ma charakter ogólnonarodowy i nie odnosi się do jednego, konkretnego konfliktu. Jego obchody obejmują oddanie hołdu wszystkim poległym w obronie państwa.

Apostolski Kościół Ormiański na modlitwie w ramach Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan w Katowicach

■ W ewangelicko-augsburskiej Katedrze Zmartwychwstania Pańskiego w Katowicach odbyło się 25 stycznia nabożeństwo ekumeniczne kończące Tydzień Modlitw

Fot. FB/Archidiecezja Katowicka

Fot. FKIDOP

կազմակերպության անդամների ակտիվ մասնակցությունը:

Հանդիպումը բացել է միության փոխնախագահ Տադևոշ Սերոցկին՝ ներկայացնելով Գագիկ Պարսամյանի շուրջ ձևավորված համայնքի գործունեության սկզբնական փուլը: Հիշատակվել են նաև Գդանսկում իրականացված կարևոր մշակութային նախաձեռնությունները, այդ թվում՝ Հովհաննես Այվազովսկուն և Թեոդոր Աքսենովիչին նվիրված ցուցահանդեսները, ինչպես նաև համերգներն ու այլ նախաձեռնությունները: Հելենա Սերոցկան ընթերցել է հոբելյանի առթիվ պատրաստված հրապարակման մեջ ներառված հատվածներ: Մասնակիցները ստացել են «Գդանսկի հայկական միության գործունեության 10-ամյակի տարեգրություն» հրատարակությունը՝ նախագահ Գագիկ Պարսամյանի նվիրագրերով:

Նշվել է, որ Գդանսկի հայկական միությունը տարիներ շարունակ իրականացնում է կանոնավոր մշակութային գործունեություն Մարիակեյ փողոցում գտնվող իր կենտրոնում, որտեղ միջոցառումներ են անցկացվում նաև յուրաքանչյուր ամսվա տասներեքերորդ օրը:

Հայաստանում հաստատվել է նոր հիշատակի օր

■ Հայաստանի Ազգային ժողովը հունվարի 20-ին ընդունել է օրենք, որով սահմանվում է Հայրենիքի պաշտպանության համար զոհվածների հիշատակի օրը: Օրենքը ստորագրվել է Հայաստանի Հանրապետության նախագահի կողմից և ուժի մեջ է մտել հրապարակման պահից: Հիշատակի օրը սահմանվել է հունվարի 27-ը՝ որպես ոչ աշխատանքային օր:

Ընդգծվում է, որ նոր հիշատակի օրը ունի համազգային բնույթ և չի վերաբերում որևէ կոնկրետ հակամարտության: Այն նախատեսում է հարգանքի տուրք մատուցել հայրենիքի պաշտպանության համար զոհված բոլոր անձանց:

Հայ Առաքելական Եկեղեցին Կատովիցեում մասնակցեց Քրիստոնյաների միասնության համար աղոթքի շաբաթվա միջոցառմանը

■ 2026 թվականի հունվարի 25-ին Կատովիցեի Տիրոջ Հարության ավետարանական-աուգսբուրգյան

Fot. FB/Archidiecezja Katowicka

o Jedność Chrześcijan 2026, zorganizowane przez Śląski Oddział Polskiej Rady Ekumenicznej.

Na zaproszenie organizatorów Apostolski Kościół Ormiański reprezentował ks. Minas Hachwerdian, duszpasterz tego Kościoła, uczestnicząc we wspólnej modlitwie wraz z biskupami, duchownymi i wiernymi różnych Kościołów oraz wspólnot chrześcijańskich.

Podczas nabożeństwa odczytano fragmenty Starego i Nowego Testamentu. Zebrani przekazali sobie znak pokoju, a na zakończenie wspólnie odmówili modlitwę „Ojcie nasz”.

Słowo do uczestników skierował abp Andrzej Przybylski, podkreślając, że jedność wierzących, zakorzeniona w samej naturze Boga, pozostaje nieustannym pragnieniem Chrystusa.

Na uwagę zasługuje fakt, że materiały i rozważania na Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan 2026 zostały przygotowane wspólnie przez duchownych i wiernych Apostolskiego Kościoła Ormiańskiego, Ormiańskiego Kościoła Katolickiego oraz Ormiańskiego Kościoła Ewangelickiego.

Święto św. Sarkisa Wojownika w Warszawie

■ W kościele Świętej Trójcy przy ul. Solec 61 w Warszawie 31 stycznia Ormiański Kościół Apostolski w Polsce obchodził święto św. Sarkisa Wojownika. Nabożeństwu towarzyszył obrzęd błogosławieństwa młodzieży, którego udzielił ks. Minas Hachwerdian. Po zakończeniu liturgii młodzi przygotowali dla uczestników tradycyjne słone ciasteczka oraz kartki z wersetami biblijnymi. Spotkanie dopełniły wspólny poczęstunek i otwarta lekcja tańców ormiańskich poprowadzona przez Katarinę Harutiunian.

Św. Sarkis, nazywany w tradycji ormiańskiej także Sergiuszem, jest męczennikiem z IV wieku. Według przekazu poniósł śmierć za wiarę wraz z synem Martirosem i czternastoma towarzyszami. Jego wspomnienie, przypadające 63 dni przed Wielkanocą, od wieków łączy się z modlitwą za młodych oraz z prośbą o roztropność, wierność i dobre decyzje w życiu osobistym.

Z tym dniem wiążą się charakterystyczne zwyczaje domowe. W wielu rodzinach piecze się bardzo słone ciasteczka z mąki, soli i wody; zgodnie z tradycją „słony smak” ma przynieść we śnie znak dotyczący przyszłości. Znany jest także dawny zwyczaj wystawiania na noc tacy z pochindzem, w której ślad kopyta konia św. Sarkisa miał zapowiadać spotkanie przyszłego współmałżonka.

մայր տաճարում տեղի ունեցավ էկումենիկ արա-րողություն, որը եզրափակեց 2026 թվականի Քրիստոնյաների միասնության համար աղոթքի շաբաթը, կազմակերպված Լեհաստանի Էկումենիկ խորհրդի Սիլեզիական բաժնի կողմից:

Կազմակերպիչների հրավերով Հայ Առաքելական Եկեղեցին ներկայացնում էր Տեր Մինաս աբեղա Հախվերդյանը:

Արարողության ընթացքում ընթերցվեցին Հին և Նոր Կտակարանների հատվածներ: Հավաքվածները միմյանց փոխանցեցին խաղաղության նշանը, իսկ ավարտին միասին հնչեցրին «Հայր մեր» աղոթքը:

Մասնակիցներին խոսքով դիմեց արքեպիսկոպոս Անջեյ Պշիբիլսկին՝ ընդգծելով հավատացյալների միասնության Քրիստոսից ավանդված կարևոր պատգամի մասին:

Ուշադրության է արժանի այն փաստը, որ 2026 թվականի Քրիստոնյաների միասնության համար աղոթքի շաբաթվա նյութերն ու խորհրդածությունները համատեղ պատրաստվել են Հայ Առաքելական Եկեղեցու, Հայ Կաթողիկե Եկեղեցու և Հայ Ավետարանական Եկեղեցու հոգևորականների և հավատացյալների կողմից:

Սուրբ Սարգիս Զորավարի տոնը Վարշավայում

■ Հունվարի 31-ին Վարշավայում, Solec 61 հասցեում գտնվող Սուրբ Երրորդություն Եկեղեցում, Լեհաստանում Հայ Առաքելական Եկեղեցին նշել է Սուրբ Սարգիս Զորավարի տոնը: Պատարագի ընթացքում լեհահայոց հոգևոր հովիվ Տեր Մինաս աբեղա Հախվերդյանի ձեռամբ կատարվել է երիտասարդների օրհնության կարգ: Պատարագից հետո երիտասարդները ներկաներին հյուրասիրել են ավանդական աղի բլիթներ և բաժանել աստվածաշնչյան խոսքերով բացիկներ: Հանդիպումը շարունակվել է համատեղ հյուրասիրությամբ և հայկական պարերի բաց դասով, որը վարել է Կատարինե Հարությունյանը:

Սուրբ Սարգիսը, որը հայկական ավանդույթում հայտնի է նաև որպես Սերգիոս, IV դարի Նահատակ է. ըստ ավանդության՝ հանուն հավատի Նահատակվել է իր որդի Մարտիրոսի և տասնչորս ուղեկիցների հետ միասին: Նրա հիշատակի օրը, որը նշվում է Զատիկից 63 օր առաջ, ավանդաբար կապված է երիտասարդների համար աղոթքի, ինչպես նաև խոհեմության, հավատարմության և ճիշտ որոշումների համար աղերսի հետ:

Այս օրվա հետ կապված են նաև որոշ ընտանեկան սովորություններ: Շատ ընտանիքներում պատրաստում են աղի բլիթներ և ավանդույթի համաձայն՝ «աղի համը» երազում պետք է նշան տա ապագայի վերաբերյալ: Հայտնի է նաև մեկ այլ իհն սովորույթ, որի համաձայն գիշերը պատուհանի, դռան շեմի առաջ փոխվում լցված սկուտեղ է դրվում, որի վրա Սուրբ Սարգիսի ձիու սմբակի հետքը համարվել է ապագա ամուսնության նշան:

ARTYKUŁY NAUKOWE, KULTURALNE
ԳԻՏԱՄԵԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀՈՂԱՇՆԵՐ

DR ANDRZEJ GLIŃSKI
**ORMIANIE LWOWSCY
I KORONACJE KRÓLEWSKIE
W DRUGIEJ POŁOWIE XVII WIEKU**

ԴՈԿՏՈՐ ԱՆԴՇԵՅ ՂԼԻՆՍԿԻ
**ԼՎՈՎԻ ՀԱՅԵՐԸ ԵՎ
ԹԱԳԱՎՈՐՆԵՐԻ ԹԱԳԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
XVII ԴԱՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԵՍԻՆ**

Do tychże ormiańskich akt sądowych ze Lwowa zapisano uchwałę lwowskich starszych (reprezentantów-sędziów gminy ormiańskiej) z 1669 roku dotyczącą wydatków delegacji ormiańskiej, która miała się udać na sejm koronacyjny w Krakowie. Lwowscy Ormianie chcieli, żeby ich delegacja była obecna w czasie koronacji przyszłego króla Polski Michała Wiśniowieckiego. Pieniądze na cel wyjazdu zbierano w formie składek zwanych jasachem wśród członków całej gminy. Jak można przeczytać w badanym rękopisie, zdecydowano o zebraniu kwoty 2500 złotych „na drogę i expensa różne na sejm koronacyjny”. Warto tutaj wzmiankować, że była to kwota znaczna, gdyż pensje lwowskich urzędników miejskich w drugiej połowie XVII wieku przedstawiały się następująco: syndyk zarabiał rocznie 624 złote, nauczyciel 690 złotych, a pisarz 312 złotych. Suma ta była wielokrotnością rocznych dochodów urzędnika miejskiego. Można było za tę kwotę zakupić ówczesnie około 83 duże beczki piwa, ponad tysiąc beczek soli lub też 77 wołów albo kilkaset cieląt. Wiadomo że część tej sumy Ormianie wydali na dwa perskie kobierce, które dali królowi w prezencie. Zważając na powyższe kwoty, był to znaczny majątek, który Ormianie zamierzali przeznaczyć na tę uroczystość. Dodatkowo w dokumencie zaznaczono, że gdyby ta suma 2500 złotych jednak nie wystarczyła, to wyznaczeni delagaci będą musieli sami coś dołożyć z własnych pieniędzy i nie wolno im pod żadnym pozorem wydać żadnych pieniędzy z zebranej kwoty na jakieś swoje prywatne zobowiązania. Delegowano dwóch spośród starszych: Krzysztofa Awe-
dyka Zachnowicza i Gabriela Mikołaja Bernatowicza oraz syndyka Stefana Kirkorowicza. Wizyta Ormian na sejmie koronacyjnym przełożyła się na pozytywną decyzję króla, który uroczystości uznał za wszystkie przy-

Նույն լվովյան հայկական դատական ակտերում արձանագրվել է 1669 թվականի լվովյան ավագների (հայկական համայնքի ներկայացուցիչ-դատավորների) որոշումը՝ կապված հայկական պատվիրակության ծախսերի հետ, որը պետք է մեկնել Կրակով՝ թագադրական սեյմին մասնակցելու համար: Լվովի հայերը ցանկանում էին, որ իրենց պատվիրակությունը ներկա լինի ապագա Լեհաստանի թագավոր Միխայիլ Վիշնևեցկու թագադրությանը: Ուղևորության նպատակով գումարը հավաքվում էր ամբողջ համայնքի անդամների շրջանում կատարվող վճարների ձևով, որոնք կոչվում էին «յասախ»: Ինչպես կարելի է կարդալ ուսումնասիրվող ձեռագրում՝ «ճանապարհի և թագադրական սեյմի տարբեր ծախսերի համար», որոշվել էր հավաքել 2500 զլոտի գումար: Այստեղ հարկ է նշել, որ սա նշանակալի գումար էր, քանի որ XVII դարի երկրորդ կեսին Լվովի քաղաքային պաշտոնյաների աշխատավարձերը հետևյալն էին. սինդիկը տարեկան ստանում էր 624 զլոտի, ուսուցիչը՝ 690 զլոտի, իսկ գրագիրը՝ 312 զլոտի: Այս գումարը բազմակի անգամ գերազանցում էր քաղաքային պաշտոնյայի տարեկան եկամուտը: Այդ գումարով կարելի էր այն ժամանակ գնել մոտ 83 մեծ տակառ գարեջուր, ավելի քան հազար տակառ աղ կամ 77 եգ, կամ էլ մի քանի հարյուր հորթ: Հայտնի է, որ այս գումարի մի մասը հայերը ծախսել են երկու պարսկական գորգ գնելու համար, որոնք նվիրել են թագավորին: Վերոնշյալ գումարները հաշվի առնելով՝ սա նշանակալի հարստություն էր, որը հայերը մտադիր էին հատկացնել այս հանդիսության համար: Բացի այդ, փաստաթղթ-

Król Michał Korybut Wiśniowiecki zmarł w 1673 roku. Rok później ormiańscy starzy, którzy zarządzali gminą we Lwowie, zdecydowali uchwalić sumę 3000 złotych na podróż na koronację królewską Jana III Sobieskiego do Krakowa oraz na podarunki dla przyszłego króla oraz urzędników. Kwota ta miała być zbierana w formie pieniężnych składek, podobnie jak w 1669 roku. W grudniu 1675 sumę na koronację zmniejszono jednak do 2000 złotych z uwagi na, jak zapisano w rękopisie, „zrujnowaną przez różne wypadki nację naszą”.

A historical illustration of a man and a woman in 17th-century attire standing before a large, ornate rug. The man wears a red cloak and a fur hat, while the woman wears an orange cloak and a red hat. They are surrounded by several large, golden coins featuring the profile of a crowned man, likely a monarch, with the inscription 'MICHAEL DEK' and '1672'.

Թագավոր Միխայիլ Կորիբուտ Վիշնևեցկին մահացավ 1673 թվականին: Մեկ տարի անց Լվովում համայնքը կառավարող հայկական ավագները որոշեցին ընդունել 3000 զլոտի գումար Յան III Սոբեսկու թագադրությանը Կրակով մեկնելու ճանապարհաձախսի, ինչպես նաև ապագա թագավորի և պաշտոնյաների համար նախատեսված նվերների համար: Այս գումարը պետք է հավաքվեր դրամական վճարների ձևով՝ ինչպես 1669 թվականին: Սակայն 1675 թվականի դեկտեմբերին թագադրության համար նախատեսված գումարը կրճատվեց մինչև 2000 զլոտի՝ հաշվի առնելով, ինչպես նշված է ձեռագրում, «տարբեր պատահարներով կործանված մեր ազգը»:

A collage of historical artifacts. At the top left is a gold belt buckle with a central red and green enamel medallion. Below it is a piece of patterned textile with floral and geometric designs. To the right are several coins: a gold coin with a seated figure, a silver coin with a profile of a man, and a gold coin with a profile of a man. The text 'MUNETIK /1/2026 1' is visible in the bottom right corner.

Blutige Feldschlacht der Polken wider die Turken bey Chocim, unter dem Feldherrn Sobieski den 5. Tag Novembri Anno 1673 gehalten.

Krongröfsherr Sobieski; im Hintergrunde die Schlacht bei Chocim. Verkleinertes Facsimile eines gleichzeitigen anonymen Kupferstiches.

Gloryfikacja Jana III Sobieskiego na tle bitwy chocimskiej, ryt. Jan Luyken wg Romeyna de Hooghe, 1677–1683. Biblioteka Narodowa.

Յան III Սոբեսկու փառաբանումը խոտինի ճակատամարտի ֆոնին, փորագիր. Յան Լյույկեն՝ ըստ Ռոմեյն դե Հոյխեի, 1677–1683 թթ. Ազգային գրադարան:

pili od oblężenia Lwowa. Warto zwrócić uwagę, że ówczesnie 9000 złotych to była znaczna suma, za którą można było opłacić roczne utrzymanie około setki żołnierzy piechoty. W 1676 roku Ormianie zadeklarowali również przekazanie 700 złotych na zwiezenie prochu do lwowskiego arsenału miejskiego. Podkreślić należy, że pogrążone w walkach wewnętrznych państwo polskie było absolutnie nieprzygotowane do wojny (nie można zapomnieć o wcześniejszym konflikcie polsko-kozackim w czasie którego oblegano Lwów i Ormianie musieli dokładać się finansowo na kontrybucję). W 1672 roku, po krótkim oblężeniu Turcy zdobyli Kamieniec Podolski. Warto też nadmienić, że utrata przez Polskę Kamieńca Podolskiego była ogromnym ciosem dla Ormian i doprowadziła do upadku znajdującej się w tym mieście gminy ormiańskiej. Armia turecka później obległa Lwów, ostatnią dużą twierdzę zagrażającą Turkom marsz w głąb państwa polskiego. Stan murów miejskich nie był najlepszy, do tego załoga twierdzy liczyła tylko około 2500 żołnierzy, przeciwko 35 tysięcznej armii tureckiej. Przez kilka dni prowadzono zaciekle walki oraz odpierano szturm janczarów. Finalnie wynegocjowano zapłatę Turkom 80 tysięcy talarów okupu, żeby odstąpili od oblężenia miasta. Także w tymże ciężkim dla Polski roku mieszczanie lwowscy musieli składać się na okup dla armii tureckiej. Na okup złożył się również kościół ormiański, który przekazał srebro kościelne, na którego pieniądze pod zastaw wyłożył Ormianin ze Lwowa - Bogdan

վճարմանը, որպեսզի վերջիններս դադարեցնեն Լվովի պաշարումը: Հարկ է ընդգծել, որ այն ժամանակ 9000 գլոտին զգալի գումար էր, որով հնարավոր էր ապահովել մոտ հարյուր հետևակ զինվորի տարեկան պահպանումը: 1676 թվականին հայերը Նաև հայտարարեցին, որ պատրաստ են տրամադրել 700 գլոտի՝ վառողը Լվովի քաղաքային զինանոց տեղափոխելու համար: Պետք է ընդգծել, որ ներքին պայքարների մեջ խրված լեհական պետությունը բացարձակապես պատրաստ չէր պատերազմին (չի կարելի մոռանալ Նաև Նախորդ լեհ-կազակական հակամարտության մասին, որի ընթացքում Լվովը պաշարվել էր, և հայերը ստիպված էին ֆինանսապես մասնակցել կոնտրիբուցիայի վճարմանը):

1672 թվականին, կարճ պաշարումից հետո, թուրքերը գրավեցին Կամենեց Պոդոլսկին: Հարկ է նշել, որ Կամենեց Պոդոլսկիի կորուստը Լեհաստանի հայերի համար մեծ հարված էր և հանգեցրեց այդ քաղաքում գտնվող հայկական համայնքի անկմանը: Թուրքական բանակը այնուհետև պաշարեց Լվովը՝ վերջին մեծ ամրոցը, որը խոչընդոտում էր թուրքերի առաջխաղացմանը լեհական պետության խորքերը: Քաղաքային պարիսպները լավ վիճակում չէին, իսկ ամրոցի կայազորը կազմում էր շուրջ 2500 զինվոր՝ ընդդեմ 35-հազարանոց թուրքական բանակի: Մի քանի օր շարունակ տեղի ունեցան կատաղի մարտեր և հետ մղվեցին ենիշերների գրոհները: Վերջիվերջո բանակցվեց թուրքերին 80 հազար թալեր փրկագին վճարելու շուրջ, որպեսզի նրանք դադարեցնեն քաղաքի պաշարումը: Այդ ծանր տարում Լեհաստանի համար Լվովի քաղաքացիները նույնպես

Minasowicz. W związku z tym, że zapłacono tylko 5 tysięcy z wyznaczonej sumy, jako zakładnicy na rzecz zapłacenia przez miasto reszty kwoty okupu do tureckiej niewoli trafili mieszczenie, w tym dwóch Ormian (Jakub Awedik Jaśkiewicz i Gabriel Mikołaj Bernatowicz), których zwolniono z niewoli dopiero w 1676. W związku z tym, że polski sejm nie ratyfikował upokarzającego traktatu pokojowego w Buczacz, wojna była kontynuowana. W 1673 Jan Sobieski, który był w tym roku jeszcze hetmanem, rozbił Turków w bitwie pod Chocimiem. Ormianie, żeby uczcić zwycięstwo wystali mu w prezencie dwa perskie kobierce. Jan Sobieski został wybrany w 1674 na sejmie elekcyjnym królem Polski, ale koronacja z uwagi na trwające działania wojenne odbyła się dopiero w 1676. W tym właśnie roku podpisano z Turcją rozejm po zwycięskiej dla Polski bitwie pod Żurawnem.

W styczniu 1676 ustalono skład delegacji na krakowską koronację Jana III Sobieskiego w składzie starszych: Łazarza Krzysztofowicza i Jana Augustynowicza oraz syndyka Stefana Kirkorowicza. Łazarz Krzysztofowicz nie mógł się jednak udać na tę wyprawę, dlatego delegowano Mikołaja DerSymonowica. Szczęśliwie w aktach zapisano dokładny podział kosztów delegacji oraz prezentów, które wręczono królowi i urzędnikom. Jak możemy przeczytać w rękopisie: 400 złotych przeznaczono dla króla, 200 złotych dla królowej, 100 złotych dla kanclerza, 60 złotych dla podkanclerza, również 60 złotych dla podkomorzego, 100 złotych dla marszałka, 60 złotych dla referendarza, 30 złotych dla królewskich odźwiernych. 400 złotych przeznaczono na wyżywienie dla delegacji, 200 złotych za nocleg w gospodzie, a drugie 200 złotych za przejazd powozem (furą). Na inne koszty wydano w sumie 80 złotych. Łącznie dało to sumę 1890 złotych. Była to suma znaczna, a jednak mimo poniesionych przez Ormian kosztów i strat w wyniku działań wojennych, Ormianie byli w stanie wyłożyć taką kwotę pieniędzy, będącą kilkakrotnością rocznych dochodów urzędnika miejskiego. Wyjazd delegatów był tak ważny, że zdecydowano się odwlec w związku z nim termin corocznej elekcji na urzędy w gminie. Potwierdzenie ormiańskich przywilejów i możliwość starania się o nowe były kluczową kwestią dla żywotnych interesów gminy.

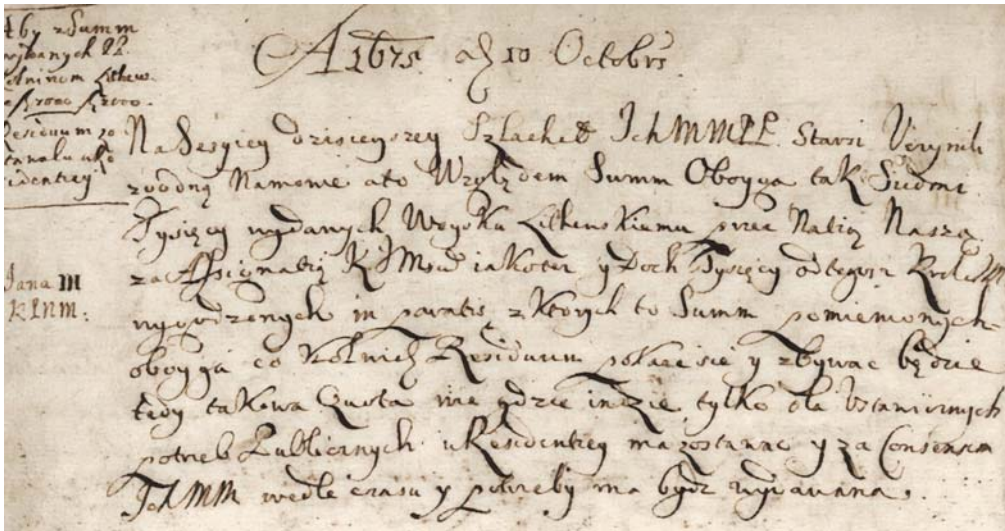
W aktach możemy też przeczytać, że sędziom ormiańskim zależało na jak najświetniejszym ormiańskim udziale, dlatego starsi uznali podczas kolejnej sesji obrad, że zamiast prezentu pieniężnego dla króla, wręczą mu pozłacany srebrny puchar kupiony od Bernata Bernatowicza za sumę 330 złotych. Za resztę, czyli 70 złotych, delegacja miała jeszcze królowi dokupić jakiś wymyślony przez nich dodatkowy prezent, tak żeby móc olśnić i zachwycić pozostałych gości i obserwatorów obecnych w czasie uroczystości.

Delegat na sejm koronacyjny Jan Augustynowicz wnioskował też do rady starszych, że wydatki na koronację będą jednak większe. Starsi obiecali mu

suthej, że jeśli mianowicie żądają, aby im zapłacono, to oni im zapłacą. W związku z tym, że zapłacono tylko 5 tysięcy z wyznaczonej sumy, jako zakładnicy na rzecz zapłacenia przez miasto reszty kwoty okupu do tureckiej niewoli trafili mieszczenie, w tym dwóch Ormian (Jakub Awedik Jaśkiewicz i Gabriel Mikołaj Bernatowicz), których zwolniono z niewoli dopiero w 1676. W związku z tym, że polski sejm nie ratyfikował upokarzającego traktatu pokojowego w Buczacz, wojna była kontynuowana. W 1673 Jan Sobieski, który był w tym roku jeszcze hetmanem, rozbił Turków w bitwie pod Chocimiem. Ormianie, żeby uczcić zwycięstwo wystali mu w prezencie dwa perskie kobierce. Jan Sobieski został wybrany w 1674 na sejmie elekcyjnym królem Polski, ale koronacja z uwagi na trwające działania wojenne odbyła się dopiero w 1676. W tym właśnie roku podpisano z Turcją rozejm po zwycięskiej dla Polski bitwie pod Żurawnem.

W styczniu 1676 ustalono skład delegacji na krakowską koronację Jana III Sobieskiego w składzie starszych: Łazarza Krzysztofowicza i Jana Augustynowicza oraz syndyka Stefana Kirkorowicza. Łazarz Krzysztofowicz nie mógł się jednak udać na tę wyprawę, dlatego delegowano Mikołaja DerSymonowica. Szczęśliwie w aktach zapisano dokładny podział kosztów delegacji oraz prezentów, które wręczono królowi i urzędnikom. Jak możemy przeczytać w rękopisie: 400 złotych przeznaczono dla króla, 200 złotych dla królowej, 100 złotych dla kanclerza, 60 złotych dla podkanclerza, również 60 złotych dla podkomorzego, 100 złotych dla marszałka, 60 złotych dla referendarza, 30 złotych dla królewskich odźwiernych. 400 złotych przeznaczono na wyżywienie dla delegacji, 200 złotych za nocleg w gospodzie, a drugie 200 złotych za przejazd powozem (furą). Na inne koszty wydano w sumie 80 złotych. Łącznie dało to sumę 1890 złotych. Była to suma znaczna, a jednak mimo poniesionych przez Ormian kosztów i strat w wyniku działań wojennych, Ormianie byli w stanie wyłożyć taką kwotę pieniędzy, będącą kilkakrotnością rocznych dochodów urzędnika miejskiego. Wyjazd delegatów był tak ważny, że zdecydowano się odwlec w związku z nim termin corocznej elekcji na urzędy w gminie. Potwierdzenie ormiańskich przywilejów i możliwość starania się o nowe były kluczową kwestią dla żywotnych interesów gminy.

W styczniu 1676 ustalono skład delegacji na krakowską koronację Jana III Sobieskiego w składzie starszych: Łazarza Krzysztofowicza i Jana Augustynowicza oraz syndyka Stefana Kirkorowicza. Łazarz Krzysztofowicz nie mógł się jednak udać na tę wyprawę, dlatego delegowano Mikołaja DerSymonowica. Szczęśliwie w aktach zapisano dokładny podział kosztów delegacji oraz prezentów, które wręczono królowi i urzędnikom. Jak możemy przeczytać w rękopisie: 400 złotych przeznaczono dla króla, 200 złotych dla królowej, 100 złotych dla kanclerza, 60 złotych dla podkanclerza, również 60 złotych dla podkomorzego, 100 złotych dla marszałka, 60 złotych dla referendarza, 30 złotych dla królewskich odźwiernych. 400 złotych przeznaczono na wyżywienie dla delegacji, 200 złotych za nocleg w gospodzie, a drugie 200 złotych za przejazd powozem (furą). Na inne koszty wydano w sumie 80 złotych. Łącznie dało to sumę 1890 złotych. Była to suma znaczna, a jednak mimo poniesionych przez Ormian kosztów i strat w wyniku działań wojennych, Ormianie byli w stanie wyłożyć taką kwotę pieniędzy, będącą kilkakrotnością rocznych dochodów urzędnika miejskiego. Wyjazd delegatów był tak ważny, że zdecydowano się odwlec w związku z nim termin corocznej elekcji na urzędy w gminie. Potwierdzenie ormiańskich przywilejów i możliwość starania się o nowe były kluczową kwestią dla żywotnych interesów gminy.

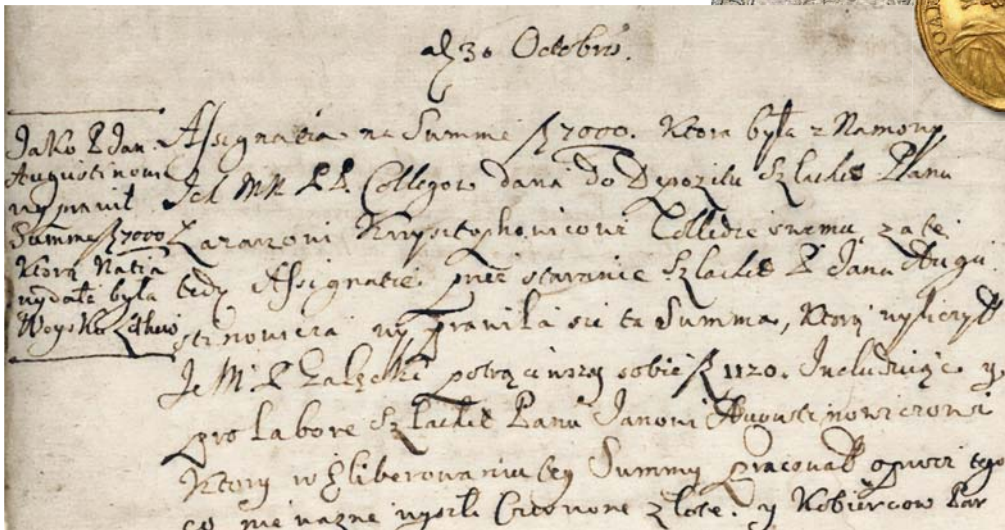
Fot. dr Andrzej Gliński

10 października 1675 r.

Rozporządzenie króla Jana III Sobieskiego dla gminy ormiańskiej. Na lewym marginesie rękopisu widnieje imię króla: Jana III. Protokół dotyczy zarządzania funduszami (Summ Oboyga) przez starszych ormiańskich (Starsi Vieriuni). Środki te zostały przeznaczone na potrzeby publiczne i gminne (potrzeb Publicznych), w szczególności na pokrycie wydatków związanych z wojskiem litewskim (Woysku Litewskiemu).

10 հոկտեմբերի, 1675 թ.

Յան III Սոբեսկի արքայի կարգադրությունը լեհահայոց համայնքին: Ձեռագրի ծախ լուսանցքում նշված է արքայի անունը՝ Јана III: Արձանագրությունը վերաբերում է հայ ավագների (Starsi Vieriuni) կողմից տնօրինվող դրամական միջոցներին (Summ Oboyga): Գումարները հատկացվել են համայնքային և պետական կարիքների (potrzeb Publicznych) համար, մասնավորապես լիտվական զորքի (Woysku Litewskiemu) ծախսերը հոգալու նպատակով:

Fot. dr Andrzej Gliński

30 października 1676 r.

Raport finansowy lub protokół przekazania funduszy, sporządzony kilka miesięcy po koronacji Jana III Sobieskiego. Dokument wspomina o asygnacji na sumę 7000 (złotych polskich) (Asygnacja na Summe 7000). W tekście pojawia się nazwisko Jana Augustynowicza, wpływowego przedstawiciela społeczności lwowskich Ormian (późniejszego ormiańskokatolickiego arcybiskupa Lwowa). Wspomniano również o wynagrodzeniu za pracę (pro Labore) oraz o podziale funduszy.

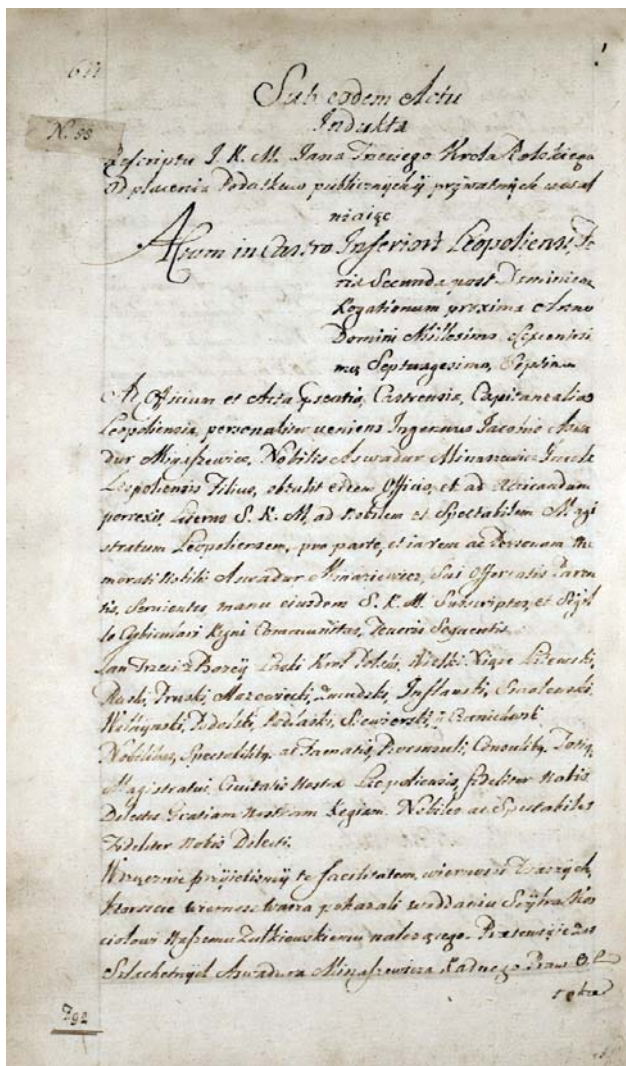
30 հոկտեմբերի 1676 թ.

Ֆինանսական հաշվետվություն կամ գումարի փոխանցման արձանագրություն է, որն իրականացվել է Յան Սոբեսկու թագադրումից մի քանի ամիս անց: Հիշատակվում է 7000 (ոսկի կամ լեհական զլոտի) գումարի հատկացման մասին (Asygnacja na Summe 7000): Տեքստում երևում է Յան Ավգուստինովիչի (Jan Augustynowicz) անունը, ով լեհահայ համայնքի ազդեցիկ ներկայացուցիչ էր (հետագայում նույն անունով հայտնի է դարձել Լվովի հայ կաթողիկոս արքեպիսկոպոսը): Նշվում է նաև կատարված աշխատանքի վարձատրության (pro Labore) և գումարի բաշխման մասին:

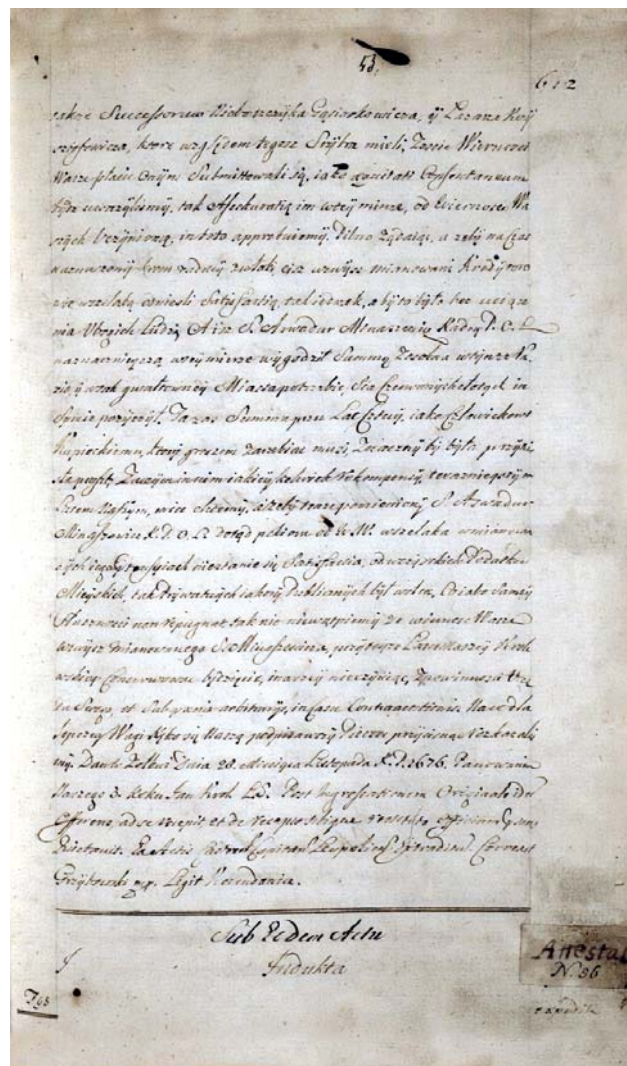
Fragmenty z księgi protokołów spraw regiminis i ordinis rezydencji starszych (seniorów) gminy ormiańskiej we Lwowie, 1650 r., s. 120, 136. (Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, ф. 5, оп. 1, spr. 1723.

Լվովի հայ համայնքի ավագների (երեցների) նստավայրի կառավարման և կարգի գործերի արձանագրությունների մատյանից հատվածներ, 1650 թ., էջ 120, 136 (Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, ֆոնդ 5, ցուցակ 1, գործ 1723):

Fot. dr Andrzej Gliński

Fot. dr Andrzej Gliński

Reskrypt wydany przez króla Jana III Sobieskiego 20 listopada 1676 roku w Żółtkwi, oficjalnie wpisany do lwowskich ksiąg miejskich w roku 1677.

Dokumenty te upamiętniają zasługi Ormian w czasie oblężenia Lwowa (1672) i po zwycięstwie pod Chocimiem (1673). Zapisy archiwalne potwierdzają znaczące wsparcie finansowe dla obronności państwa udzielone przez gminę ormiańską i Aswadurę Minasowiczów. W uznaniu tej wierności król wydał reskrypt zwalniający lwowskich Ormian z wszelkich podatków i danin.

Յան III Սոբիէսկի արքայի կողմից 1676 թ. նոյեմբերի 20-ին ժողովալում ստորագրված հրովարտակ, որը պաշտոնապես արձանագրվել է Լվովի քաղաքային մատյաններում 1677 թվականին:

Այս վավերագրերը ներկայացնում են 1673 թ. խոտիկի հաղթանակից հետո լեհահայերի մատուցած բացառիկ ծառայությունները: Արձանագրությունները փաստում են հայ համայնքի և ազնվական Աստվածատուր (Ասվադուր) Մինասովիչի զգալի ֆինանսական աջակցությունը պետության պաշտպանությանը: Ի պատասխան այդ հավատարմության արքան իր հրովարտակով հայերին շնորհիվ է հարկային արտոնություններ և ազատել բոլոր տեսակի տուրքերից:

pokryć w przyszłości dodatkowe koszty. Finalnie już po odbytej delegacji, wedle szczegółowego wyliczenia Augustynowicza, te dodatkowe koszty to było jeszcze 468 złotych.

Król Jan III Sobieski cieszył się w wśród Ormian polskich znaczną popularnością. Wynikało to nie tylko z jego zwycięskich kampanii przeciwko państwu tureckiemu, ale też nadaniu Ormianom nowych licznych przywilejów. Z ekonomicznego i prawnego punktu widzenia niezwykle istotne było wspieranie przez króla lwowskich Ormian w ich sporach z polskim magistratem miasta Lwowa. Ówczesni Ormianie liczyli nawet, że z pomocą Sobieskiego uda się uzys-

Ակտերում կարող ենք նաև կարդալ, որ հայկական դատավորները կարևորում էին հնարավորինս շքեղ հայկական մասնակցությունը, ուստի ավագները հերթական նիստի ընթացքում որոշեցին, որ թագավորին դրամական նվերի փոխարեն կհանձնեն ոսկեջրած արծաթե գավաթ, որը գնվել էր Բեռնատ Բերնատովիչից 330 գլոտի գումարով: Մնացածը՝ այսինքն 70 գլոտի, պատվիրակությունը պետք է օգտագործեր թագավորի համար իրենց կողմից մտածված որևէ լրացուցիչ նվեր ձեռք բերելու համար, որպեսզի կարողանան շլացնել և հիացնել հանդիսության ժամանակ ներկա մյուս հյուրերին և դիտորդներին:

kać niepodległość Armenii okupowanej przez tureckiego najeźdźcę, którego upokorzył w 1683 roku pod Wiedniem. W 1696 roku Jan III Sobieski zaproponował patriarche eczmiadzyńskiemu pomoc przy odbudowie królestwa ormiańskiego. Śmierć króla zniweczyła jednak ten projekt, sic transit gloria mundi.

Polscy Ormianie nie zapomnieli jednak króla Jana III Sobieskiego. Wyrazem takiej pozytywnej pamięci był na pewno udział Ormian w uroczystościach we Lwowie, obchodzonych w 1883 z okazji dwusetlecia wiktorii wiedeńskiej. Kompozytor Karol Mikuli skomponował utwór muzyczny specjalnie na tę okazję, a rzeźbiarz Tadeusz Barącz dostał zlecenie od miasta Lwowa na wykonania pomnika Jana III Sobieskiego. Pomnik pierwotnie eksponowany we Lwowie, obecnie możemy podziwiać w Gdańsku.

Jan III Sobieski zmarł w 1696 roku. W 1697 dokonano elekcji nowego króla Polski Augusta II Mocnego, elektora Saksonii, syna Jana Jerzego III Wettyna. W tym samym roku ormiańscy starsi zdecydowali o prowadzeniu zbiórki pieniężnej na koronację nowego króla Augusta II. Wyznaczono osoby odpowiednie

Fot. Ormiańska Warszawa

Potwierdzenie praw i przywilejów Ormian lwowskich przez króla Augusta II (1697 r.).

AGAD (Archiwum Główne Akt Dawnych), Zbiór dokumentów pergaminowych, sygn. 6188.

Niniejszym reskryptem król Polski August II potwierdził wszystkie dotychczasowe przywileje społeczności ormiańskiej, w tym prawa nadane przez jego poprzedników (Jana III Sobieskiego, Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Kazimierza oraz Władysława IV). Dokument ten świadczy o wysokim statusie wspólnoty ormiańskiej oraz o protekcji władzy królewskiej pod koniec XVII wieku.

Լվովի հայերի իրավունքների և արտոնությունների հաստատումը Օգոստոս II թագավորի կողմից (1697 թ.).

AGAD (Հին ակտերի գլխավոր արխիվ), Մագաղաթյա փաստաթղթերի հավաքածու, համար 6188:

Սույն հրովարտակով Լեհաստանի թագավոր Օգոստոս II-ը վերահաստատել է լեհահայ համայնքի բոլոր նախկին արտոնությունները՝ ներառելով իր նախորդների (Յան III Սոբեսկի, Միխայիլ Կորիբուտ Վիշնևեցկի, Յան Կազիմիր և Վլադիսլավ IV) կողմից տրված իրավունքները: Այն փաստում է հայ համայնքի բարձր կարգավիճակը և թագավորական իշխանության հովանավորությունը 17-րդ դարի վերջին:

Թագադրական սեյմի պատվիրակ Յան Աուգուստինովիչը նաև դիմել էր ավագների խորհրդին՝ նշելով, որ թագադրության հետ կապված ծախսերը, այնուամենայնիվ, ավելի մեծ կլինեն: Ավագները նրան խոստացան հետագայում փոխհատուցել լրացուցիչ ծախսերը: Վերջնական հաշվարկով, արդեն պատվիրակությունից հետո, Աուգուստինովիչի մանրամասն հաշվետվության համաձայն, այդ լրացուցիչ ծախսերը կազմել են ևս 468 զլոտի:

Թագավոր Յան III Սոբեսկին մեծ ժողովրդակալություն էր վայելում լեհահայերի շրջանում: Դա պայմանավորված էր ոչ միայն նրա հաղթական արշավանքներով Օսմանյան կայսրության դեմ, այլև հայերին շնորհված բազմաթիվ նոր արտոնություններով: Տնտեսական և իրավական տեսանկյունից հատկապես կարևոր էր թագավորի աջակցությունը Լվովի հայերին՝ Լվով քաղաքի լեհական մագիստրատի հետ նրանց վեճերում: Այդ ժամանակի հայերը նույնիսկ հույս ունեին, որ Սոբեսկու օգնությամբ հնարավոր կլինի ձեռք բերել թուրք զավթիչի կողմից բռնազավթված Հայաստանի անկախությունը, որին նա նվաստացրեց 1683 թվականին Վիեննայի մոտ: 1696 թվականին Յան III Սոբեսկին էջմիածնի պատրիարքին առաջարկեց աջակցություն հայկական թագավորության վերականգնման գործում: Սակայն թագավորի մահը խափանեց այդ նախագիծը, sic transit gloria mundi.

Լեհահայերը, սակայն, չմոռացան թագավոր Յան III Սոբեսկին: Այդպիսի դրական հիշողության արտահայտություն էր, անկասկած, հայերի մասնակցությունը 1883 թվականին Լվովում նշվող հանդիսություններին՝ Վիեննայի հաղթանակի երկուհարյուրամյակի առիթով: Կոմպոզիտոր Կարոլ Միկուլին հատուկ այս առիթի համար ստեղծեց երաժշտական ստեղծագործություն, իսկ քանդակագործ Տադեուշ Բարոնչը Լվով քաղաքի կողմից պատվեր ստացավ Յան III Սոբեսկու հուշարձանի պատրաստման համար: Հուշարձանը, որն ի սկզբանե ցուցադրված էր Լվովում, ներկայումս կարող ենք դիտել Գդանսկում:

Յան III Սոբեսկին մահացավ 1696 թվականին: 1697 թվականին տեղի ունեցավ Լեհաստանի նոր թագավորի՝ Օգոստոս II Ուժեղի ընտրությունը, որը Սաքսոնիայի կյուրֆյուրստն էր, Յան Գեորգ III Վետտինի որդին: Նույն թվականին հայկական ավագները որոշեցին դրամահավաք կազմակերպել նոր թագավոր Օգոստոս II-ի թագադրության համար: Նշանակվեցին հավաքի համար պատասխանատու անձինք՝ Միկուլայ Մանչուկսիչը, Քիշտոֆ Եժի Քիշտոֆովիչը, Քիշտոֆ Լազար Աուգուստինովիչը և Քիշտոֆ Յակուբ Աուգուստինովիչը: Նշվեց, որ եթե հավաքված գումարը անբավարար լինի, պատվիրակները այն կլրացնեն իրենց սեփական միջոցներից, որոնք հետագայում նրանց կվերադարձվեն: Ընդհանուր առմամբ այս նպատակով հավաքվեց 1658 զլոտի:

1698 թվականի ակտերում արձանագրվել է, որ թագադրությանը մեկնելու համար հավաքված գումարից ծախսվել է 1000 զլոտի: Չծախսված ավելցուկային 658 զլոտին վերադարձվել է ավագներին՝ այլ կարիքների համար: Թագադրությանը ներկա

Dary, które przekazywały ormiańskie delegacje dla królów czy też innych dostojników, stały się pewnego rodzaju tradycją. Pisarz w ormiańskich aktach ze Lwowa nazwał je „odwiecznym zwyczajem” Ormian w Polsce.

Նվերները, որոնք հայկական պատմվիրակությունները փոխանցում էին թագավորներին կամ այլ բարձրաստիճան պաշտոնյաներին, դարձան յուրատեսակ ավանդույթ: Լվովի հայկական ակտերում գրագիրը դրանք անվանել է Լեհաստանի հայերի «դարավոր սովորույթ»:

KS. ATANAS SARKISJAN

ZŁOTY ŁAŃCUCH NIEDZIEL WIELKIEGO POSTU

ՏԵՐ ԱԹԱՆԱՍ ԱՔԵՂԱ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

**ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ԿԻՐԱԿԻՆԵՐԻ
ՈՍԿԵ ՇՂԹԱՆ**

Fot. www.stjohnarmenianchurch.org/

O Wielkim Poście

W tradycji liturgicznej Kościoła ormiańskiego dni postnych jest wiele. W tym czasie Kościół nakazuje powstrzymanie się od spożywania pokarmów pochodzenia zwierzęcego i przejście na pokarmy roślinne. Duchowy sens postu nie ogranicza się jednak jedynie do nałożenia pewnych ograniczeń dotyczących jedzenia i picia. W dniach postu Kościół wzywa, abyśmy karmili się także Chlebem Życia, czyli Słowem Bożym.

W tym kontekście szczególne znaczenie ma okres Wielkiego Postu, który poprzez swoją bogatą symbolikę zaprasza wiernych do autorefleksji, skruchy i pokuty.

W porządku liturgicznym naszego Kościoła okres Wielkiego Postu tworzy swoisty „złoty łańcuch”, w którym każde ogniwo – każda niedziela – posiada własne przesłanie. Wszystkie razem ukazują drogę prowadzącą od Ogrodu Eden aż na Golgotę, czyli drogę zbawienia ludzkości.

Pierwsza niedziela – **Bun Barekendan (Zapusty)** – symbolizuje stan błogosławieństwa, w którym Adam i Ewa żyli w Ogrodzie Eden w obecności Boga.

Niedziela Wygnania z Raju symbolizuje wypędzenie z Edenu wskutek nieposłuszeństwa. Ten stan wygnania nie dotyczy jedynie Adama i Ewy, lecz także wszystkich tych, którzy oddalili się od Boga, pozostają poza Kościołem i są obojętni na życiodajne przesłanie Pisma Świętego. W tym właśnie objawia się zbawcza miłość Boga wobec Jego dzieci, które się od Niego oddaliły.

Niedziela Syna Marnotrawnego ukazuje drogę powrotu człowieka do Boga.

Niedziela Niewiernego Rządcy przypomina o potrzebie wierności w zarządzaniu tym, co zostało nam powierzone. Każdy człowiek jest bowiem zarządcą swojego życia, otrzymanych darów i łask. Powinien więc jak najlepiej nimi gospodarować, mając świadomość, że pewnego dnia zda z nich sprawę przed Bogiem.

Niedziela niesprawiedliwego Sędziego niesie przesłanie wytrwałej modlitwy oraz doprowadzania do końca podjętych dzieł, abyśmy w dniu Sądu – w dniu Drugiego Przyjścia (Niedziela Przyjścia) – mogli z czystym sercem i szczerą wiarą powitać naszego Pana Jezusa Chrystusa.

O dziele patriarchy Sznorka

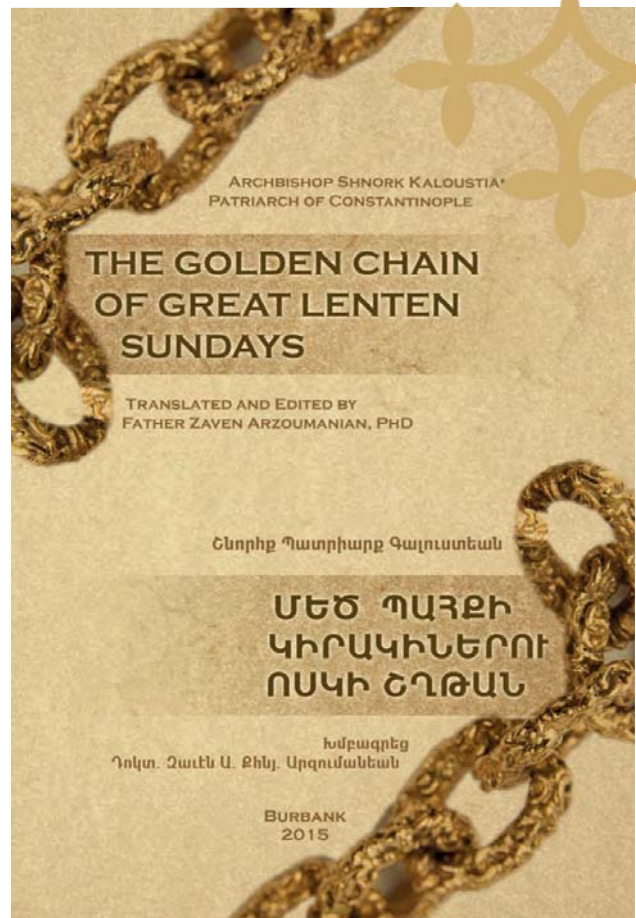
W spuściźnie liturgicznej oraz całym dorobku literackim patriarchy Ormian Konstantynopola, arcybiskupa Sznorka Kalustiana (1961–1990), szczególne miejsce zajmuje dzieło „Złoty łańcuch niedziel Wielkiego Postu”. Jak wynika z miejsc wydań i kolejnych

Մեծ Պահքի մասին

Հայ եկեղեցու ծիսակարգում պահոց օրերը շատ են: Այդ օրերին եկեղեցին թելադրում է հրաժարվել կենդանական ծագում ունեցող կերակուրներից և սնվել բուսական կերակուրներով: Պահքի խորհուրդը, անշուշտ, չի սահմանափակվում միայն կերակուրների ու ըմպելիքների վրա ինչ-որ արգելքներ դնելով. պահոց օրերին եկեղեցին պատգամում է սնվել նաև կենդանի հացով՝ Աստծո խոսքով: Այս առումով Նշանակալի է Մեծ պահքի շրջանը՝ իր յուրահատուկ խորհրդաբանությամբ՝ հրավիրելով հավատացյալներին ինքնաքննության, զղջումի, ապաշխարության:

Մեր եկեղեցու ծիսակարգում Մեծ պահքի շրջանը «ոսկե շղթա» է կազմում, ուր ամեն օրակ՝ կիրակի, ունի իր խորհուրդը, իսկ բոլորը միասին կարծես ներկայացնում են եղեմական պարտեզից մինչև Գողգոթա տանող ճանապարհը, այսինքն՝ մարդկության փրկության ուղին:

Առաջին կիրակին՝ Բուն Բարեկենդանը, խորհրդանշում է եղեմական պարտեզում Ադամի և Եվայի՝ Աստծո ներկայությամբ ապրած երանության օրերը: Արտաքսման կիրակին խորհրդանշում է անհնազանդության պատճառով եղեմական պարտեզից արտաքսվելը: Արտաքսված այդ վիճակը, անշուշտ, միայն Ադամին և Եվային չի վերաբերում, այլ նաև բոլոր նրանց, ովքեր հեռացած են Աստծուց, եկեղեցուց դուրս են, սուրբգրային կենսարար պատգամներին անհաղորդ: Հենց այստեղ է ի հայտ գա-

Zmiany liturgiczne w okresie Wielkiego Postu

W okresie Wielkiego Postu w życiu liturgicznym Kościoła zachodzą szczególne zmiany: zasłaniana jest zasłona ołtarza. Ołtarz jest obrazem Raju, a jego zasłonięcie symbolizuje wygnanie Adama i Ewy. Sama zasłona oznacza bramę Raju, która zostaje zamknięta, zapraszając wiernych do przygotowania się na Zmartwychwstanie Pana poprzez post i modlitwę. Z powodu grzechu brama Nieba została przed ludźmi zamknięta.

Zasłona zostaje zaciągnięta wieczorem, w przeddzień Bun Barekendan (Zapustów). W czasie postu celebrujący kapłan przywdziewa szaty liturgiczne przy ołtarzu. W okresie Wielkiego Postu, gdy zasłona pozostaje zamknięta, podczas Liturgii nie udziela się wiernym Komunii Świętej, a po jej zakończeniu nie rozdaje się również mas (poświęconego chleba). Aż do Świętej Paschy nie całuje się Ewangelii, co jest znakiem tego, że Adam został pozbawiony możliwości spożywania owocu z Drzewa Życia.

Rozdział I.

0 poście w ogólności

W tym rozdziale autor zauważa, że wszystkie trzy religie monoteistyczne – judaizm, chrześcijaństwo i islam – znają i praktykują post. Podkreśla, że post nie był jedynie zasadą zapisaną w kalendarzach ani kwestią indywidualnego sumienia, lecz jednym z najsurowszych praw kościelnych i społecznych, któremu – zarówno na Wschodzie, jak i na Zachodzie – podporządkowywali się wszyscy chrześcijanie.

Uważano, że każdy dorosły i zdrowy człowiek ma obowiązek zachować czterdziestodniowy post aż do końca. Autor z ubolewaniem stwierdza jednak, że praktyka postu w życiu codziennym chrześcijan uległa znacznemu osłabieniu. Wspomina, iż papieże rzymscy udzielali niekiedy rodzinom szlacheckim przywilejów zwalniających z surowości postu w zamian za określone ofiary na rzecz Stolicy Apostolskiej. Proces odchodzenia od postu nasilił się od czasów renesansu, następnie wraz z rozwojem protestantyzmu, aż osiągnął swoje apogeum w czasach współczesnych pod wpływem liberalizmu, rewolucji, niewiary i religijnej obojętności.

Patriarcha podkreśla jednak, że mimo tych przemian post nie powinien tracić swojej religijnej wartości i znaczenia. Fakt, że modlitwa, pokuta i Komunia Święta tracą w społeczeństwie swoje praktyczne znaczenie, nie oznacza, że same w sobie tracą swoją wartość. Autor posługuje się tu wymownym porównaniem: to, że miliony ludzi nie dostrzegają dziś istnienia Boga, nie oznacza przecież, że Bóg przestał istnieć i działać. Podobnie jest z postem.

Odnosząc się do współczesnego rozumienia postu, autor zauważa z żalem, że sprowadzany jest on jedynie do powstrzymywania się od pokarmów pochodzenia zwierzęcego, podczas gdy jego prawdziwy sens polega na wyrzeczeniu się przyjemności. Każde

նության և հատկապես հոգևոր գրականության ընթերցանության մասին գրում է. «Գիտենք, որ ընդհանրապես հայերեն գրքի ընթերցումը եւ մասնավորաբար կրոնական գրականությունը Սփյուռքում նահանջ են ապրում: Այսուհանդերձ, այս գրքույկի ընթերցումը եթե միևնույն իսկ շատ սեղմ ու սահմանափակ շրջանակների մեջ իր նպատակին ծառայի, իզուր անցած չպիտի նկատենք նրա պատրաստությանը հատկացված թանկագին ժամանակը, որն առհասարակ գողացել ենք մեր հանգստի պահերից» (Մեծ Պահքի կիրակիների ոսկե շրթան, Արևմտահայերենից փոխադրեց Գայանե Անտոնյանը, Ս. Էջմիածին, 2001, էջ 6):

Շնորհք Պատրիարքի «Մեծ Պահքի կիրակիների ոսկե շղթան» գրքում առանձին գլուխներով ներկայացված են.

Գյուլիս Ա. Պահլևի մասին ընդհանրապես

ԳԼՈՒԽ Բ. Բարեկենդան. երջանկություն

ԳԼՈՒԽ Գ. Արտաքսման կիրակի. դրախտի կորուստը

ԳԼՈՒԽ Դ. ԱՆԱՌԱԿԻ ԿԻՐԱԿԻ. ԴԱՐՃՐ

ԳԼՈՒԽ Ե. Անառակի կիրակի. վատնում

Գլուխ 2. Անառակի կիրակի. ավագ անառակ

Գլուխ Է. Տնտեսի կիրակի.

Նյութական հարստության տնօրինումը

Գլուխ Ը. Դատավորի կիրակի. աղոթք

Գլուխ Թ. Գալստյան կիրակի.

Քրիստոսի Երկրորդ Գալստյան խորհուրդը

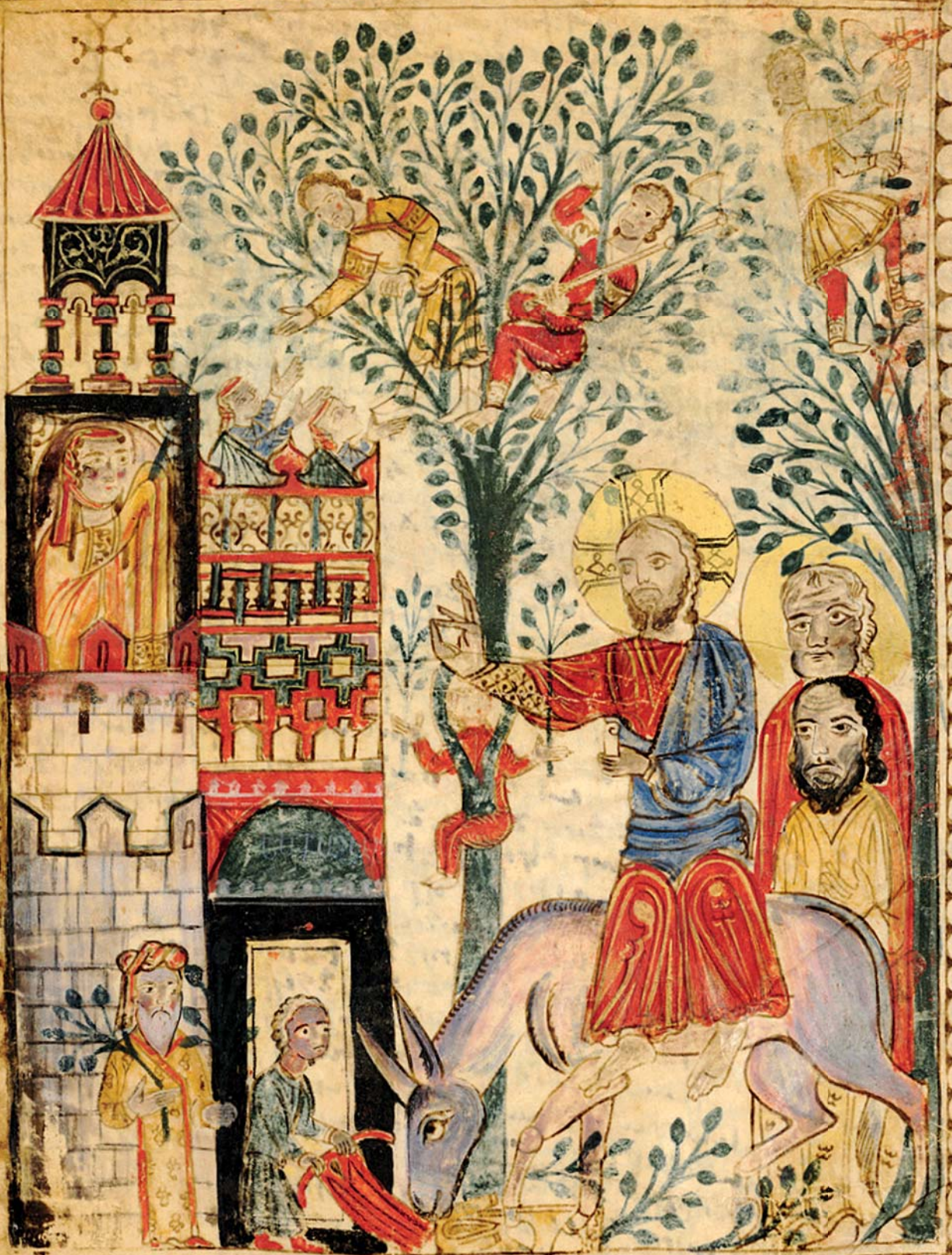
Մեծ Պահքի շրջանում որոշ ծխական փոփոխություններ են տեղի ունենում եկեղեցում. փակվում է խորանի վարագույրը: Խորանը դրախտի օրինակն է և խորանի վարագույրով փակվելը խորհրդանշում է Ադամի ու Եվայի դրախտից արտաքսումը: Վարագույրը դրախտի դուռն է, որը փակվում է՝ հավատացյալներին հրավիրելով երկարատև պահեցողությամբ և աղոթքով պատրաստվելու Տիրոջ Հարությանը: Մեղքի պատճառով փակվեց մարդկանց առջև Երկնքի դուռը:

Բուն Բարեկենդանի նախօրեին երեկոյան է փակվում վարագույրը: Պահոց ընթացքում պատարագիչ հոգևորականը զգեստավորվում է խորանին: Մեծ Պահքի շրջանում, երբ եկեղեցու վարագույրը փակ է, Պատարագի ժամանակ Հաղորդություն, իսկ ավարտին՝ մաս չի տրվում: Մինչև Սուրբ Զատիկ, Ավետարանը չի համբուրվում ի նշան նրա, որ Ադամը գրկվեց Կենաց ծառի ճաշակումից:

Գլուխ Ա.

Պահքի մասին ընդհանրապես

Այս գլխում հեղինակն ասում է, որ միաստվածության երեք կրոններն էլ՝ մովսիսականությունը, քրիստոնեությունը և մահմեդականությունը, ունեն և կիրառում են պահեցողության օրենքը: Շեշտում է, որ պահեցողությունն օրացույցների մեջ գոյություն ունեցող մի կանոն կամ անհատական խղճի հարց չէր միայն, այլ եկեղեցական և ընկերային (սոցիալական կամ հասարակական) ամենախիստ մի օրենք էր, որին լիներ Արևելքում, թե Արևմուտքում, հավաքաբար ենթարկվում էին բոլոր քրիստոնյաները:

świadome ograniczenie podjęte z pobudek religijnych można więc uznać za formę postu. Autor przytacza liczne fragmenty biblijne opisujące praktykę postu, podkreślając towarzyszące jej postawy: smutek, skrucę i modlitwę.

O znaczeniu postu Jezusa patriarcha pisze:

„Odpokutował za ludzkość, aby dzięki Jego postowi pokuta wszystkich poszczących nabrała sensu i stała się rzeczywistością”.

Myśl ta znajduje swoje odzwierciedlenie również w szarakanach (ormiańskich hymnach liturgicznych) śpiewanych podczas nabożeństw porannych w pierwszą i drugą niedzielę Wielkiego Postu.

W kalendarzu Kościoła ormiańskiego przypada w ciągu roku 158 dni postnych, z czego 40 stanowią dni Wielkiego Postu, 59 – posty tygodniowe, a pozostałe 59 – dni postne przypadające w środy i piątki.

Rozdział II.

Bun Barekendan (Zapusty): Szczęście

„Zagubione, lecz niezbywalne
dziedzictwo ludzkości”

Wielki Post, jak zauważa patriarcha, jest okresem pokuty i wyrzeczeń, który rozpoczyna się wspomnieniem idei szczęścia. Przypomina on, że człowiek został stworzony do szczęścia i ostatecznie jest do niego powołany.

Zgodnie z tradycją Kościoła ormiańskiego dzień poprzedzający każdy tydzień postu lub dłuższy okres postny przypada na niedzielę i nosi nazwę Barekendan. W przypadku Wielkiego Postu jest to Bun Barekendan (Zapusty).

Słowo *Barekendan* oznacza „dobre życie”, czyli życie radosne i szczęśliwe. Jest ono jednocześnie wspomnieniem pierwotnego szczęścia człowieka, które na kartach Biblii ukazane jest jako rajske życie Adama i Ewy.

Rozdział III.

Niedziela Wygnania z Raju: utrata raju

„Grzech – przyczyna wszelkiego zła
i korzeń ludzkiego nieszczęścia”

Druga niedziela Wielkiego Postu czerpie swoją nazwę i głębokie znaczenie z tragicznego końca stanu szczęśliwości, o którym była mowa w pierwszej niedzielę. Przypomina ona o wygnaniu człowieka z Raju. Patriarcha przybliży treść szarakanów (hymnów liturgicznych) przeznaczonych na ten dzień i szczegółowo je objaśnia, koncentrując się zwłaszcza na motywie wypędzenia Adama i Ewy.

Autor wskazuje, że wszelkie negatywne zjawiska i wydarzenia na świecie mają swoje źródło w grzechu człowieka. Historię pierwszych rodziców odnosi do każdego z nas, ukazując ją jako opowieść uniwersalną

Żամարվում էր, որ չափահաս ու առողջ մարդը պարտավոր է քառասնորյա պահքը մինչև վերջ պահել: Հեղինակը ցավով նշում է, որ պահեցողությունը քրիստոնյաների առօրյա կյանքում հետընթաց է ապրել: Հիշատակում է, որ Հռոմի քահանայապետերը պահեցողության խստություններից ազատ մնալու արտոնություններ էին շնորհում ազնվական ընտանիքներին, պայմանով, որ նրանք որոշ գումարներ հատկացնեն Հռոմի աթոռին: Իսկ Վերածնունդի դարաշրջանից սկսած, այնուհետև բողոքականության ծագումով, իսկ մեր ժամանակներում հրապարակ իջած ազատականության, հեղափոխությունների, անհավատության ու կրոնական անտարբերության ծավալումով իր լրումին հանգեց: Պատրիարքը շեշտում է, որ հավառակ այս իրողությանը, մեր օրերում պահքը չպետք է դադարի իր կրոնական արժեքը և կարևորությունը պահելուց, քանի որ, եթե աղոթքը, ապաշխարությունը, հաղորդությունը կորցնում են իրենց գործնական կիրարկումները, երբեք չի նշանակում, որ դրանք ըստ ինքյան նաև իրենց կարևորությունը և արժեքն են կորցնում: Այստեղ հեղինակը զուգահեռներ անցկացնելով պահքի և Աստծո միջև ասում է, որ եթե միլիոնավոր մարդիկ այսօր չեն անդրադառնում Աստծո գոյությանը, երբեք չի նշանակում, որ Աստված արդարև դադարել է գոյություն ունենալուց և գործելուց: Նույն հանգամանքն է պահեցողության դեպքում: Անդրադառնալով մերօրյա պահեցողության ընկալումներին, հեղինակը ցավով նշում է, որ այն դարձել է զուտ կենդանական սնունդից հրաժարում, այնինչ պահեցողություն նշանակում է հաճույքներից ամբողջովին հրաժարում: Ուրեմն՝ կրոնական նպատակով ինքն իրեն որևէ զրկանք պարտադրելը պահեցողություն է: Հեղինակը բավականին առատ մեքքերումներով հիշատակում է Աստվածաշնչում նկարագրվող պահեցողության դրվագները՝ շեշտը դնելով տխրության, սուգի և աղոթքի վրա:

Հիսուսի պահեցողության նշանակության մասին պատրիարքը գրում է. «Մարդկության փոխարեն ինքն ապաշխարեց, որպեսզի բոլոր պահեցողություն անողների ապաշխարանքն իմաստ և իրականություն ստանա շնորհիվ իր ծոմապահության»: Հեղինակի կատարած այս միտքն արտահայտված է նաև Մեծ Պահքի Առաջին և Երկրորդ կիրակիների առավոտյան ժամերգության ընթացքում երգվող շարականներում:

Հայ Եկեղեցու օրացույցում տարվա մեջ կան պահքի 158 օրեր, որոնցից 40-ը Մեծ Պահքին են, 59 օր կազմում են շաբաթապահքերը, իսկ մնացյալ 59 օրերը չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերի պահքերն են:

Գլուխ Բ.

Բարեկենդան. երջանկություն

«Մարդկային կորած, բայց անկողոպտելի ժառանգությունը»

Մեծ Պահքը, ինչպես նշում է Պատրիարքը, ապաշխարանքի ու զրկանքի շրջան է, որը սկսվում է երջանկության գաղափարին ընծայված հիշա-

– nieustannie powracającą i aktualną. Dramat, który rozpoczął się w Raju, trwa bowiem przez wszystkie epoki, obecny jest także w naszych czasach i będzie się powtarzał aż do chwili, gdy ostatni człowiek powróci do prochu, z którego został wzięty.

Rozdział IV–VI.

Niedziela Syna Marnotrawnego

Rozdział IV. Nawrócenie

„Pokuta jest koniecznym warunkiem odzyskania utraconego raju”

Rozdział V. Trwonienie

„Marnotrawienie dóbr jest wielkim złem zarówno dla jednostki, jak i dla społeczeństwa”

Rozdział VI. Starszy syn

„Niechęć i zazdrość pozbawiają człowieka jego powołania”

Patriarcha Szornok omawia trzecią niedzielę Wielkiego Postu – Niedzielę Syna Marnotrawnego – w trzech odrębnych rozdziałach. Ponieważ jednak całe jej duchowe przesłanie zawiera się w jednej przypowieści, można je ująć syntetycznie.

Od tej niedzieli następuje przejście od treści Starego Testamentu do przesłania Nowego Testamentu. Ta oraz dwie kolejne niedziele czerpią swoje nazwy z przypowieści ewangelicznych odczytywanych w danym dniu.

Według autora przypowieść o synu marnotrawnym jest jednym z najcenniejszych „klejnotów” Ewangelii, w którym skupiają się jej podstawowe prawdy. Jej centrum stanowi objawienie ojcostwa Boga oraz Jego bezgranicznej miłości do człowieka. W przesłaniu tej niedzieli zawiera się istota Wielkiego Postu, a nawet sens jego istnienia.

Powracają tu także dwa stany przypominane wcześniej: pierwotne szczęście oraz jego utrata. Główną ideą tej niedzieli jest powstanie z upadku, odrodzenie po grzechu i odnalezienie tego, co zostało utracone. Odnosząc się do postępowania młodszego syna, patriarcha zauważa, że nawet największe bogactwo – choćby było ogromne – wyczerpie się, jeśli nie będzie pomnażane i odnawiane.

Rozdział VII.

Niedziela Niewiernego Rządcy: zarządzanie dobrami materialnymi

„Bogactwo materialne odgrywa istotną rolę w naszym zbawieniu lub potępieniu”

Czwarta niedziela Wielkiego Postu również bierze swoją nazwę od głównej przypowieści ewangelicznej odczytywanej tego dnia – przypowieści o niewiernym

տակություն: Սա հիշեցում է, որ մարդը երջանիկ է ծնվել, և, ի վերջո, սահմանված է երջանիկ ճակատագրի համար: Ըստ Հայ Եկեղեցու, պահքի բոլոր շաբաթների կամ շրջանների նախընթաց օրը, միշտ կիրակի է լինում և կոչվում է Բարեկենդան: Ըստ այսմ, Մեծ Պահքի նախընթաց օրն էլ կոչվում է Մեծ կամ Բուն Բարեկենդան: Բարեկենդան նշանակում է բարի կյանք, այսինքն՝ ուրախ ապրել, երջանիկ լինել: Բարեկենդանը միաժամանակ հիշատակն է մարդկային առաջին երջանկության, որը մեզ պատկերանում է Աստվածաշնչի առաջին էջերում՝ Ադամի և Եվայի «դրախտային» կյանքով:

Գլուխ Գ.

Արտաքսման կիրակի. դրախտի կորուստը

«Մեղքը՝ բոլոր չարիքների պատճառը և մեր ապեոջանկության աղմատոր»

Մեծ Պահքի երկրորդ կիրակին իր անունը և իմաստը ստանում է առաջին կիրակիով հիշատակված մարդկային երջանիկ վիճակի ողբերգական վախճանից, այսինքն՝ մեզ հիշեցնում է մարդու՝ դրախտից արտաքսվելը: Պատրիարքը ներկայացնում է օրվա շարականների բովանդակությունը և տալիս է դրանց բացատրությունը, որոնք հիմնականում Ադամի ու Եվայի դրախտից արտաքսվելու մասին են: Հեղինակը աշխարհի վրա տեղի ունեցող ցանկացած բացասական երևույթ և իրադարձություն համարում է մարդու մեղքի արդյունք: Նա Ադամ-Եվա պատմությունը վերագրում է յուրաքանչյուրիս, ասելով, որ այս պատմությունը բոլորինս է, հավերժորեն կրկնվող ու մշտնջենապես ներկա, քանի որ դրախտում սկսված պատմությունը նրանից դուրս բոլոր ժամանակներում շարունակվում է... շարունակվում է մեր ժամանակներում, պետք է կրկնվի մինչև այն օրը, երբ վերջին մարդը դառնա հող, ուրիշ մեղավոր է:

Գլուխ Դ.

Անառականի կիրակի. դարձը

«Ապաշխարանքը կորած դրախտը վերագտնելու նախաապումն է»

Գլուխ Ե.

Անառակի կիրակի. վատնում

«Վատնումը մեծագույն չարիք է անհատի և ընկերության համար»

Գլուխ 2.

Անառապի կիրակի. ավագ անառապ

«Զկամությունը և նախանձը մարդուն զրկում են կյանքի կոչումից»

Շնորհք Պատրիարքը Մեծ Պապի երրորդ՝ Անառակի կիրակին ներկայացնում է երեք առանձին գլուխներով, բայց քանի որ այս կիրակիի խորհուրդը մեկ առակ մեջ է ամփոփվում, ուստի մենք այն կներկայագնենք մեկ ընդհանուր ակնարկով:

rządcy. Od wieków budziła ona liczne pytania i dyskusje: czy można posłużyć się przykładem nieuczciwego człowieka, aby przekazać naukę moralną?

Cesarz Julian Apostata († 363) wykorzystywał tę przypowieść jako argument przeciw chrześcijaństwu, zarzucając, że zachęca ono do niesprawiedliwości. Patriarcha Sznork ukazuje jednak jej właściwy sens, wskazując, że „niesprawiedliwa mamona” – czyli dobra materialne, ale także nasz czas, zdolności i możliwości – powinna być wykorzystana do zdobywania „wiecznych przybytków”.

Rozdział VIII.

Niedziela Niesprawiedliwego Sędziego: modlitwa

**„Modlitwa jest drabiną z ziemi do nieba
i liną łączącą targany burzami statek
życia z portem pokoju”**

Tematem przewodnim piątej niedzieli Wielkiego Postu jest modlitwa. Według patriarchy stanowi ona duszę i istotę życia religijnego. Religia bez modlitwy jest nie do pomyślenia, ponieważ jej celem jest sam Bóg, a modlitwa zakłada relację z Nim jako Stwórcą i Panem życia.

Rozważając znaczenie modlitwy osobistej i wspólnotowej, patriarcha odnosi się także do współczesnych form kultu i zwraca uwagę na kwestie liturgiczne. Zauważa, że choć czasy uległy zmianie, to w ormiańskim porządku nabożeństw – ukształtowanym ponad tysiąc lat temu – zmieniło się stosunkowo niewiele.

Najważniejszą nowością stało się wprowadzenie śpiewu wielogłosowego z towarzyszeniem instrumentów, co znacząco wydłużyło czas trwania Liturgii. Dlatego ci, którzy uważają ją za zbyt długą, powinni mieć świadomość, że nie wynika to z dawnej tradycji, lecz z późniejszych zmian.

Rozdział IX.

Niedziela Drugiego Przyjścia: tajemnica powtórnego przyjścia Chrystusa

Dla ostatniego ogniwa „złotego łańcucha” niedziel Wielkiego Postu – jak podkreśla autor – trudno wyobrazić sobie nazwę bardziej trafną i głęboką w swoim znaczeniu. Tajemnica tej niedzieli nabiera szczególnej doniosłości, ponieważ odnosi się nie tylko do Drugiego, lecz także do Pierwszego Przyjścia Jezusa Chrystusa.

Niedziela o podobnym charakterze obecna jest również w kalendarzach liturgicznych Kościoła katolickiego i prawosławnego, gdzie obchodzona jest w okresie poprzedzającym Boże Narodzenie, czyli w czasie Adwentu.

W swoich rozważaniach teologicznych patriarcha odnosi się także do współczesności. Zauważa, że w ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat dokonał się większy postęp niż przez poprzednie dziesięć wieków. W jego ocenie świadczy to o tym, że ludzkość zmierza ku kresowi czasów z zawrotną prędkością – niczym pędzący statek kosmiczny.

Uwaga: W oryginale jest tu fragment z rozdziału 10, który został przeniesiony tutaj, aby zachować spójność i poprawność logiczną. Fragment ten dotyczy „złotego łańcucha” i „złoty łańcuch”.

Uwaga: W oryginale jest tu fragment z rozdziału 10, który został przeniesiony tutaj, aby zachować spójność i poprawność logiczną. Fragment ten dotyczy „złotego łańcucha” i „złoty łańcuch”.

Գլուխ Է. Տնտեսի կիրակի.

Նյութական հարստության տնօրինումը

«Նյութական հարստությունը կարևոր դեր ունի մեր հավիտենական փրկության կամ կորստի մեջ»

Մեծ Պահքի չորրորդ կիրակին նույնպես իր անունը ստացել է այդ օրը կարդացվող ավետարանական գլխավոր՝ Անիքիմ տնտեսի առակից: Այս առակը դուր է բացել կողմ ու դեմ վիճաբանությունների համար: Կարելի է անհավատարիմ ու անիրավ մարդու խարդախությունը գործածել բարոյական դաս տալու համար: Հուլիանոս կայսրը (+363) այս առակն ընդդեմ քրիստոնեության գործածեց՝ Հիսուսին և Նրա հետևորդներին ամբաստանելով իբրև խարդախություն և անարդարություն քաջալերողների: Պատրիարքն այս կիրակիի խորհուրդը կառուցում է այն գաղափարի շուրջ, որ «անիրավ մամոնան», այսինքն՝ նյութական հարստությունը, մեր խելքը, մեր ժամանակը և մեզ ներկայացող բոլոր պատեհություններն ու մեր ամբողջ խնայողությունը «հավիտենական հարկեր» գնելու համար օգտագործվել են:

Գլուխ Ը. Դատավորի կիրակի. աղոթք

«Աղոթքը երկրից երկինք սանդուղք է, կյանքի ալեկոծված նավը խաղաղության նավահանգստին կապող պարան»

Աղոթքի գաղափարին է ընծայված Մեծ Պահքի հինգերորդ կիրակին: Աղոթքը, ըստ հեղինակի բնորոշման, կրոնի հոգին է, ուղեղը և կյանքը, ուստի կրոնն առանց աղոթքի աներևակայալի է, քանի որ կրոնի առարկան նույն ինքն Աստված է և հոգևոր կյանքը, իսկ աղոթքն անպայման ենթադրում է իր դիմաց անբնական հավիտենական էակին ունենալ, Ով Արարիչն է տիեզերքի և Տերը կյանքի: Շնորհք Պատրիարքը անձնական և ընդհանրական

Երամենայն պատահանց

Fot. Wikimedia Commons

Podsumowanie

Książka „Złoty łańcuch niedziel Wielkiego Postu” patriarchy Ormian Konstantynopola, arcybiskupa Sznorka Kalustiana, stanowi jeden z najcenniejszych współczesnych przykładów teologii liturgicznej.

Jak staraliśmy się ukazać, w całym dziele wyraźnie obecny jest duch czasu, w którym powstało. Autor, omawiając znaczenie poszczególnych niedziel i dni w kalendarzu liturgicznym, swobodnie zestawia rzeczywistość biblijną z doświadczeniem współczesnego człowieka. Nie ogranicza się przy tym jedynie do cytowania Ojców Kościoła, lecz odwołuje się także do wydarzeń i zjawisk obecnych w codziennym życiu.

Szczególną wartością tej pracy jest jej prostota, przejrzystość i przystępność. Książka ma charakter swoistego przewodnika po teologii liturgicznej – wyjaśnia w sposób jasny kwestie często uznawane za trudne i złożone.

Dla czytelnika XXI wieku dzieło patriarchy Sznorka pozostaje jednym z najlepszych źródeł pozwalających zrozumieć sens Wielkiego Postu, symbolikę jego niedziel oraz płynące z nich duchowe przesłanie.

Opracował: ks. Atanas Sarkisjan

Tekst opracowano w oparciu o prace Jego Świątobliwości arcybiskupa Sznorka Kalustiana, Patriarchy Ormiańskiego w Konstantynopolu.

- *Złoty łańcuch niedziel Wielkiego Postu*, Sтамбул 1971
- *Złoty łańcuch niedziel Wielkiego Postu*, Św. Eczmiadzyn 2001
- *Złoty łańcuch niedziel Wielkiego Postu oraz Niedziele Kolorowe i Zesłanie Ducha*, Teheran 2007
- *Złoty łańcuch niedziel Wielkiego Postu, Niedziele Kolorowe i Zesłanie Ducha Świętego*, Św. Eczmiadzyn 2011
- *Złoty łańcuch niedziel Wielkiego Postu*, Sтамбул 2015

Կազմող՝ Հոգեշնորհ Տեր Աթանասա աբեղա Սարգսյան: Տեքստի հիմքում ընկած են Կոստանդնուպոլսի Հայոց Պատրիարք Շնորհք արքեպիսկոպոս Գալուստյանի հետևյալ աշխատությունները՝

- *Մեծ Պահքի կիրակիներու ոսկի շղթան*, Իսթանպուլ, 1971
- *Մեծ Պահքի կիրակիների ոսկե շղթան*, Ս. Էջմիածին, 2001
- *Մեծ պահքի կիրակիների ոսկի շղթան եւ Գունագեղ կիրակիներ եւ Հոգեգալուստ*, Թեհրան, 2007
- *Մեծ պահքի կիրակիների ոսկի շղթան, Գունագեղ կիրակիներ եւ Հոգեգալուստ*, Ս. Էջմիածին, 2011
- *Մեծ Պահքի կիրակիներու ոսկի շղթան*, Ստանպուլ, 2015

աղոթքի նշանակության մասին իր մտքերում անդրադառնում է նաև մերօրյա ընդհանրական աստվածապաշտությանը և վկայում է մի շարք ծիսական իրողություններ: Ասում է, որ ժամանակները փոխվեցին՝ շատ քիչ բան փոխելով հազար կամ ավելի տարիներ առաջ կազմավորված մեր ժամակարգությունից: Ներմուծված գլխավոր փոփոխությունը եղավ բազմաձայն գործիքավորված երգեցողությունը, որը գրեթե կրկնապատկեց պատարագի երգեցողության տևողությունը: Ուստի, նրանք, ովքեր բողոքում են, որ պատարագը երկար է, պետք է իմանան, որ դա ոչ թե հնագույն ժամանակներից է այդպես, այլ վերջին շրջանի փոփոխություններով պայմանավորված:

Գլուխ Թ. Գալուստյան կիրակի.

Քրիստոսի Երկրորդ Գալուստյան խորհուրդը

Մեծ Պահքի կիրակիների ոսկե շղթայի վերջին օղակի համար, ըստ հեղինակի, ավելի պատշաճ և ավելի իմաստալից անուն չէր կարելի երևակայել: Կիրակիի խորհուրդը մեծանում և համապարփակ նշանակություն է ստանում նրանով, որ այն նվիրված է Հիսուսի ոչ միայն երկրորդ, այլ նաև Նրա առաջին Գալուստյանը: Այս անունը կրող կիրակի կա նաև Կաթոլիկ և Օրթոդոքս եկեղեցիների տոնացույցում, բայց նրանց մոտ այն նշվում է Սուրբ Ծննդին նախորդող շրջանում: Այս կիրակիի աստվածաբանական բացատրությունների մեջ Պատրիարքը նույնպես խոսում է «նոր» ժամանակների մասին, ասելով, որ անցնող 50 տարում շատ ավելի առաջադիմություն է եղել, քան նախորդ 1900 տարիների ընթացքում: Այս բոլորը, ըստ Նրա, նշանակում է, որ մենք գահավիժորեն կամ տիեզերանավերի խելացնոր արագությամբ դիմում ենք դեպի ժամանակների վախճան:

Կոստանդնուպոլսի Հայոց Պատրիարք Շնորհք արքեպիսկոպոս Գալուստյանի «Մեծ պահքի կիրակիների ոսկե շղթան» գիրքը ծեսի աստվածաբանության մեր օրերում գրված լավագույն օրինակներից մեկն է: Մեր ժամանակների շունչը, ինչպես ներկայացրեցինք, առկա են Նրա գրքի բոլոր գլուխներում: Հեղինակը ծիսական օրվա նշանակության մասին զուգահեռներ է անցկացնում Աստվածաշնչից մինչև մեր օրերը: Նրա մեքենաները ոչ թե եկեղեցու հայրերից են, այլ առօրյա կյանքում աշխարհում տեղ գտած երևույթներից և իրադարձություններից: Աշխատանքի մեկ այլ յուրահատկություններից է Նրա պարզությունը, հստակությունը, դյուրմբռնելիությունը: Այս գիրքը բացատրողական բնույթի ծիսական աստվածաբանության ձեռնարկ է, որն ընթերցողին տալիս է բարդ հարցերի հեշտ պատասխաններ: 21-րդ դարի ընթերցողի համար Շնորհք Պատրիարքի «Մեծ պահքի կիրակիների ոսկե շղթան» գիրքը լավագույն օրինակներից մեկն է Մեծ Պահքի աստվածաբանությանը, կիրակիների խորհրդաբանությանը, պատգամին ծանոթանալու համար:

POMNIK KRÓLA JANA III SOBIESKIEGO W GDAŃSKU,
PIERWOTNA LOKALIZACJA POMNIKA: LWÓW, 1898 R.
RZEŹBIARZ: TADEUSZ BARĄCZ

ՅԱՆ III ՍՈԲԵՍԿԻ ԹԱԳԱՎՈՐԻ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆԸ ՓԴՍԵՍՎՈՒՄ,
ԱՐՁԱՆԻ ՍԿԳԵՆԱԿԱՆ ՏԵՂԱԿԱՅՈՒՄԸ ԼՎՈՎՈՒՄ՝ 1898 թ.
ՔԱՆԴԱԿԱՑՈՐԾ՝ ԹԱԴԵՈՒՇ ԲԱՐՈՆԵՐ

Wydawca:

Հայ-լեհական
հասարակական
կոմիտե
Ormiański-Polski
Komitet Społeczny

Ormiański-Polski Komitet Społeczny
Santander Bank Polska
PL 91 1090 1766 0000 0001 4874 0165

Numer zamknięto 28.02.2026r.

Adres Redakcji: Wolności 311, II piętro, 41-800 Zabrze
e-mail: redakcja@munetik.pl

Druk: Drukarnia Advert, ul. Krakowska 21-23, 41-503 Chorzów
Nakład 1000 egz., ilość stron 36.

Rada Redakcyjna:

Hraczja Bojadżjan (przewodniczący)
prof. Grzegorz Paweł Pełczyński (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza)
prof. Krzysztof Stopka (Uniwersytet Jagielloński)
dr hab. Krzysztof Fedorowicz (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza)
dr hab. Renata Król-Mazur (Uniwersytet Jagielloński)
dr hab. Adam Pomieciński (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza)
dr hab. Andrzej A. Zięba (Uniwersytet Jagielloński)
dr Andrzej Gliński (Instytut Piramowicza)
dr Tomasz Krzyżowski (Uniwersytet Jagielloński)
dr Dominika Maria Macios
dr Marek Miławicki OP (Dominikański Instytut Historyczny)
dr Witold Repetowicz (Akademii Sztuki Wojennej)
dr Jerzy Szokalski
Narine Baghdasaryan
Narek Baghdasaryan
Diana Howakimian (Komisarz ds. Diaspory RA w Polsce)
Edyta Glińska
Piotr Oczkowski
ks. Atanas Sarkisjan
Krzysztof Mojzesowicz (Towarzystwo Ormian Polskich)

Czasopismo powstaje we współpracy z:

Instytutem Starożytnych Rękopisów
im. Mesropa Masztoca –
Matenadaran w Erywaniu

Bibliotekę Narodową
Republiki Armenii

Յագելոնյան
գրադարարան

- **Materiałów zamieszczonych w czasopiśmie mniejszości ormiańskiej MUNETIK nie można w żadnej formie reprodukować bez pisemnej zgody Wydawcy.**

ՄՈՒՆԵՏԻԿ հանդեսում տպագրված նյութերը որևէ եղանակով
չեն կարող վերատպվել առանց Հրատարակչի գրավոր համաձայնության:

- **Publikacja wyraża jedynie poglądy autorów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.**

Հրապարակումը արտահայտում է միայն հեղինակների տեսակետները և չի կարող նույնացվել
Ներքին գործերի և վարչարարության նախարարության պաշտոնական դիրքորոշման հետ:

Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji

Dofinansowano ze środków Ministra Spraw
Wewnętrznych i Administracji

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury
– państwowego funduszu celowego

Zadanie realizowane
ze środków budżetu państwa